

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO

Zakon br.02/L-23

O USLUGAMA INFORMATIČKOG DRUSTVA

Skupština Kosova,

Na osnovu Ustavnog okvira o Privremenoj samupravi na Kosovu Poglavlje 5.1 (1) i 9.1. 26 (a) s ciljem usaglašavanja, zakonske regulative sa dostignućima u informativnom – elektronskom sistemu, međunarodnim standardima, razvojem, funkcionisanjem, podizanjem kvaliteta i sigurnosti u oblasti usluga informatičnih društava,

Usvaja:

ZAKON O USLUGAMA INFORMATIČKOG DRUŠTVA

DEO I - ELEKTRONSKA TRGOVINA UOPŠTE

Poglavlje I
Opšte odredbe

Član 1
Svrha i delokrug

1.1. Ovim Zakonom, dokumentacija u elektronskoj formi biće pravno podjednaka tradicionalnoj dokumentaciji podnetoj u formatu hartije, radi olakšavanja komercionalnih delatnosti, koje obuhvataju a ne ograniče se u kupoprodaju koju vrše potrošači preko Interneta - eTrgovina, elektronske bankarske i finansijske usluge - ePlaćanje, ponudu vladinih usluga - eUpravljanje, kupovinu u elektronskoj formi od preduzeća i Nabavke. Ovaj Zakon se bazira u zakonu model, izrađen od Komisije Ujedinjenih Nacija o Zakonu o međunarodnoj trgovini - UNCITRAL.

1.2. Ovaj Zakon se primenjuje za bilo koju informaciju izdatu u obliku poruke podataka, izuzev situacija u sledećem:

- a) ugovori koji kreiraju ili prenesu prava o nepokretnoj imovini, izuzev prava na kiriju;
- b) ugovori koji zakonom zahtevaju inkorporaciju sudova, javnih ili stručnih organa koji obavljaju javni autoritet;
- c) ugovori o datoj garanciji i o kolateralnim garancijama, datim od lica koji rade za ciljeve, su van njihovog domena trgovine, biznisa ili profesije;
- d) ugovori koji se regulišu putem porodičnog zakona ili zakona o nasleđivanju.

1.3. Ovaj zakon ne povređuje nijednu zakonsku odredbu, koja ima za cilj zaštitu potrošača.

Član 2 Definicije

Pojmovi u nastavku, bilo u jednini ili u množini, imaju sledeće značenje:

Pod «**primalac**» poruke podataka se podrazumeva lice, koji se usmerava od autora poruke, kao primalac poruke podataka, međutim ne uključuje se lice koji deluje kao posrednik u vezi poruke podataka.

Pod «**poziv**»-om se podrazumeva veza nastala sredstvima telefonskih javnih usluga na raspolaganju, gde se omogućuje obostrano komuniciranje u realnom vremenu.

Pod «**komercijalno**» se podrazumevaju sva pitanja koja proističu od izveštaja komercijalne prirode, bila ugovorena ili neugovorena. Izveštaji komercijalne prirode uključuju, ali se ne ograničavaju transakcijama u nastavku:

- a) pojedinu trgovinsku transakciju za snabdevanje ili razmenu robe i usluga;
- b) sporazume o raspodeli;
- c) komercijalno predstavljanje ili predstavljanje agencije;
- d) faktor;
- e) primo-predaju pod zakup;
- f) građevinske radove;
- g) savetovanje;
- h) inženjering;
- i) licenciranje;
- j) investiranje;
- k) finansiranje;
- l) bankarske radnje;
- m) obezbeđenje;
- n) sporazume o korišćenju ili koncesiji;
- o) zajedničko preduzeće i ostale vidove industrijske saradnje ili biznisa;
- p) vazdušni, morski, železnički i drumski prevoz robe i putnika.

Pod «**komuniciranje**»-m se podrazumeva pojedina razmena ili prenos informacije između određenih brojeva stranaka preko raspoloživih sredstava elektronskih javnih usluga. Ovo ne uključuje pojedinu informaciju prenešenu kao deo prenosne usluge za javnost preko elektronske saobraćajne mreže, izuzev ukoliko se informacija odnosi na identifikovanu stranku ili korisnika koji prima informaciju.

«**Saglasnost**» od korisnika ili pretplatnika odnosi se na saglasnost subjekta podataka prema Evropskoj direktivi 95/46/EC.

Pod «**saglasnošću subjekta podataka**» se podrazumeva svaki razumljivi i specifični pokazatelj-indikacija, dat slobodnom voljom pomoću kojih subjekat podataka se saglasi da sporazum o njegovim ličnim podacima bude obrađen.

Pod «**potrošač**»-em se podrazumeva nosilac kartice «duguje» ili «potražuje», koja se odnosi na elektronske isplate.

Pod «**kontrolor**»-om se podrazumevaju fizičko ili pravno lice, javni organ, agencija ili pojedini entitet koji, kao jedinstven ili zajedno sa ostalima, utvrđuje svrhe i sredstva za obradu ličnih podataka.

Pod «**porukom podataka**» se podrazumeva nastala, dostavljena, primljena ili čuvana informacija preko elektronskih, optičkih ili sličnih sredstava, ali ne ograničavajući se na elektronsku razmenu podataka – ERP, elektronsku poštu, telegram, teleks ili telekopije.

Pod «**elektronskom razmenom podataka – ERP**» se podrazumeva elektronski transfer informacija sa jednog kompjutera na drugog, iskorišćavajući saglasne standarde za strukturiranje informacija.

Pod „**elektronskom poštom**“ podrazumeva se svaka poruka u obliku teksta, glasa, zvuka ili imaža poslata iz jedne javne elektronske komunikacione mreže, koja kao takva može da se čuva na neki terminalni ili drugi uređaj do momenta prijema od strane primaoca.

Pod «**elektronskom uplatom**» se podrazumeva bilo koja isplata preko izvršene transakcije putem kartice koja sadrži magnetski deo, mikrokrugova ili biometričkog ključa koji se koristi u elektronskim terminalima isplata - ETI ili u terminalima prodajne tačke - PT.

Ovaj Zakon ne pokriva:

- a) «specifične kartice» kompanije, koje se ne pokriju od gornjih definicija;
- b) kartice koje služe za svrhe koje se razlikuju od direktne isplate ili onih isplata koje se vrše od isplata u isplativim računima;
- c) isplate sa čekom, koje se garantuju od bankarskih kartica;
- d) isplate sa karticom gde se iskorišćavaju mehanički procesi (preostali račun).

Pod «**sistemom informacija**» se podrazumeva sistem za generiranje, dostavu, prijem, čuvanje ili još i obradu poruka podataka.

Pod «**posrednikom u vezi pojedine posebne poruke podataka**», se podrazumeva lice koji, u ime pojedinog drugog lica, dostavlja, prima ili čuva poruku podataka ili pruža druge usluge u vezi poruke podataka.

Pod «**međuradnjom**» se podrazumevaju državna pitanja, gde sistem izdate kartice u državu članicu i/ili koja pripada izdatom sistemu kartice može se iskorišćavati iz ostalih država članica i/ili u instaliranim mrežama od ostalih sistema. To zahteva da kartice i čitaoci ovih kartica koje se iskorišćavaju u raznim sistemima, treba da budu u tehnološkoj saglasnosti i ti sistemi treba da budu otvoreni i zasnovani uzajamnim sporazumom.

Pod «**izdavaocem**» podrazumeva svaku javnu bankarsku ili kreditornu instituciju koja izdaje karticu za plaćanje, za korišćenje, proizvodnju ili elektronsku uslugu.

Kao «**podaci o mestu (lokaciji)**» se podrazumeva bilo koji podatak obrađen u elektronskoj mreži komunikacije gde se pokazuje mesto finalne opreme u raspolaganju korisnika komunikativne javne elektronske usluge.

Pod «**autorom**» poruke podataka se podrazumeva lice od kojeg ili u ime čijeg je dostavljena poruka podataka ili je nastala ova poruka pre čuvanja, ukoliko postoji takva, ali koji ne uključuje lice koji deluje kao posrednik u vezi te poruke podataka.

Pod «**ličnim podacima**» se podrazumeva bilo koja informacija koja se odnosi na identifikovano fizičko lice ili koje se može identifikovati («subjekat podataka»); lice koje se može identifikovati je lice koje se može direktno ili indirektno identifikovati, posebno

bazirajući se na identifikovani broj ili sa jednim ili sa više posebnih faktora njegovog fizičkog, fiziološkog, mentalnog, ekonomskog, kulturnog ili socijalnog identiteta.

Pod «**obrađivanjem**» se podrazumeva svaka obrada, radnja ili broj radnji koje se obavljaju u ličnim podacima, bilo automatskim ili neautomatskim sredstvima, kao što mogu biti: sastanak, zavođenje, organizovanje, čuvanje, prilagođavanje ili ispravka, korigovanje, konsultacija, iskorišćavanje, prenosna emisija, distribucija, ili se omogućiti uvođenje, ređanje, kombinovanje, blokiranje, brisanje ili uništenje podataka.

Pod «**procesor**»-om se podrazumeva fizičko ili pravno lice, javni organ, agencija ili pojedini drugi entitet, koji obrađuje lične podatke u ime kontrolora.

Pod «**trgovcem**» se podrazumeva distribuciono ili uslužno trgovačko preduzeće.

Pod «**dostavljenim podacima**» se podrazumeva svaki podatak obrađen radi prenošenja jedne komunikacije u mrežu elektronske komunikacije ili radi obaveštenosti.

Pod «**korisnikom**» se podrazumeva fizičko lice koje može da koristi raspoložive komunikacione javne elektronske usluge u privatne ili poslovne svrhe bez obaveze da bude pretplatnik ove usluge.

Pod «**uslugom dodatne vrednosti**» se podrazumeva bilo koja usluga koja zahteva obradu dostavljenih podataka ili podataka mesta gde se nalaze drugačije od podataka u dostavljanju veoma potrebne o normi za prenos ili fakturisanje jedne komunikacije.

Član 3

Izmene Sporazumom

3.1. O uključenim strankama u generiranju, dostavljanju, primanju, čuvanju ili obradu poruke podataka, ukoliko se ne da drugačije - odredbe Poglavlja III mogu se izmeniti sporazumom.

3.2. Stav (1) nema uticaja na pojedino pravo, koje može postojati za izmenu sporazumom pojedine odredbe Zakona, koja se daje u Poglavlju II.

Poglavlje II

Primena zakonskih zahteva na poruke sa podacima

Član 4

Zakonsko priznavanje poruka sa podacima

Informacija ne treba negirati zakonski efekat, valjanost ili izvršivost samo na osnovama što je u obliku poruke podataka, niti na osnovama, koje nisu uključene u poruci podataka radi izostavljanja tog zakonskog efekta, već se odnosi samo na tu poruku podataka.

Član 5

Pisanje

5.1. Kada Zakon zahteva da informacija bude u pisanoj formi, onda taj zahtev se ispunjava porukom podataka, ukoliko sadržaj u toj informaciji je pristupan da bude iskorišljiv za referencu koja sledi.

5.2. Stav (1) se primenjuje, ukoliko je zahtev u obliku obaveze ili prosto ukoliko zakon predstavlja posledice, kada informacija nije u pisanoj formi.

Član 6 Potpis

6.1. Kada Zakon zahteva potpis lica, onda taj zahtev se ispunjava u vezi poruke podataka, ukoliko se:

- (a) metod iskorišćava radi identifikovanja tog lica i da bi prikazao usvajanje od lica za informaciju uključenu u poruci podataka; i ukoliko je
- (b) metod poverljiv i kao takav je toliko pristupačan za svrhe o kojima je poruka podataka generirana ili saopštena, uzimajući u obzir sve okolnosti, uključujući tu bilo koji relevantni sporazum.

6.2. Stav (1) se primenjuje, ukoliko je zahtev u obliku obaveze, ili ukoliko zakon predstavlja posledice o nedostatku potpisa.

Član 7 Original

7.1. Kada Zakon zahteva da se informacija podnese ili zadrži u svom originalnom obliku, takav zahtev se ispunjava iz poruke podataka, ukoliko:

- (a) postoji pouzdana sigurnost o integritetu informacije iz vremena kada po prvi put je generirana u svojoj završnoj formi kao poruka podataka ili drugačije; i
- (b) kada se zahteva da se informacija podnese, onda ta informacija treba da bude u stanju da se podnese licu kome treba da se prezentira.

7.2. Stav (1) se primenjuje, ukoliko je zahtev u obliku obaveze ili ukoliko zakon predstavlja posledice o neprikazivanju ili nečuvanju poruke u originalnom obliku.

7.3. O svrhama podstava (a) stava (1), kriterijumi o procenivanju integriteta treba da budu:

- (a) ukoliko je informacija ostala kompletirana i nepromenjena nezavisno od dodatka ili promene koja proizilazi u normalnom toku komuniciranja, čuvanja ili podnošenja; i
- (b) traženi standard sigurnosti treba proceniti, imajući u obzir svrhu o kojoj je informacija generirana, i - sve ostale relevantne okolnosti.

Član 8 Prihvatljivost i evidentan značaj poruka sa podacima

8.1. U svakoj zakonskoj proceduri, u toku primene pravila o dokazima ništa se neće primeniti na način da bi se negiralo prihvatljivost poruka sa podacima kao dokaz:

- (a) na osnovu toga što je poruka sa podacima; i
- (b) ukoliko je najbolji dokaz da lice koje istog podnese kao opravdanog, može se nadati da ga upotrebi na osnovu da dokaz nije u svom originalnom obliku.

8.2. Informaciji, u obliku poruke sa podacima, treba pridavati odgovarajući evidentan značaj. Kod procene evidentnog značaja poruke sa podacima treba pridavati pažnju obezbeđenju načina na koji je generirana, čuvana ili saopštena poruka sa podacima, na obezbeđenju načina na koji je čuvana celina informacije, o načinu na koji je identifikovan autor i bilo koji drugi relevantni faktor.

Član 9 Čuvanje poruka sa podacima

9.1. Kada zakon zahteva da se određene poruke (dokumenti, knjiženja ili informacije) čuvaju, onda se takav zahtev ispunjava se pod uslovom da:

- (a) Sadržina poruka bude razumljiva i koristljiva za kasnije preporuke;
- (b) poruka sa podacima čuva se u formatu koji je generiran, dostavljen ili primljen, ili u formatu u kome se može demonstrirati za prikazivanje tačnosti generirane, dostavljene ili primljene informacije; i
- (c) takva informacija, čuva se kao takva da bi omogućila identifikaciju porekla i namenu poruke sa podacima, kao i datum i vreme kada je dostavljena ili primljena.

9.2. Obaveza o čuvanju dokumenata, knjiženja i informacija u skladu sa stavom (1) ne vredi za bilo koju informaciju, čija je jedina svrha da omogući primanje ili dostavu poruke.

9.3. Lice može popuniti zahtev, koji se odnosi na stav (1), iskorišćavajući usluge bilo kog drugog lica, pod uslovom da se ispunjavaju uslovi prikazani pod (a), (b) i (c) stava (1).

Poglavlje III Komuniciranje poruka sa podacima

Član 10 Sačinjavanje ugovora i njihova važnost

U vezi sačinjavanja ugovora, izuzev kada se stranke slažu drugačije, ponuda i primanje ponude mogu se izražavati sredstvima poruka sa podacima. Kada se poruka sa podacima iskoristi za sačinjavanje ugovora, onda se tom ugovoru ne može negirati važnost ili primena na osnovu toga da poruka sa podacima iskorišćena za tu svrhu.

Član 11 Priznavanje poruka sa podacima od strane stranaka

Sporazumu između autora i primaoca podataka u obliku izjave dobre volje ili druge deklarativne forme, ne treba negirati zakonski efekat, važnost ili primenjivost, koje su na osnovama i u obliku poruke sa podacima.

Član 12 Pravo na poruke sa podacima

12.1. Jedna poruka sa podacima je autorska, ukoliko je ista dostavljena od samog autora poruke.

12.2. Preko autora i primaoca smatra se da poruka sa podacima pripada autoru, ukoliko je dostavljena:

- (a) od strane lica, koji je imao autoritet da postupa u ime autora u vezi poruke sa podacima; ili
- (b) od informativnog sistema programiranog od, ili koji automatski postupa u ime autora.

12.3. Između autora i primaoca, primaocu se daje pravo da proceni poruku sa podacima da ista pripada autoru, i da postupa na tu pretpostavku, ukoliko je:

- (a) primalac primenio, kako treba, ranije usaglašeni postupak sa autorom radi provere da li je poruka podataka bila autorska,
- (b) poruka sa podacima, kao primljena od primaoca, proizilazi od postupka lica, čija povezanost sa autorom ili sa drugim licem (agentom) omogućava tom licu posedovanje pristupa u metodi iskorišćena od autora za identifikaciju poruke sa podacima kao svoje.

12.4. Stav (3) se ne primenjuje:

- (a) Od vremena, kada je primalac primio informaciju od autora da poruka sa podacima nije autorska i da je imao dovoljno vremena za postupanje u saglasnosti, ili
- (b) U slučaju u okviru stava (3) (b), u svako doba kada je primalac bio upoznat ili je trebao da zna, ispoljio je opravdano staranje ili je iskoristio pojedini usaglašeni postupak, da poruka sa podacima ne pripada autoru.

12.5. Primalac ima pravo, smatrati kao primljenu poruku o podacima, onako kako je autor nameravao da dostavi i da deluje na bazi te pretpostavke, ako poruka o podacima je od autora ili se od njega dobije.

12.6. Primalac nema pravo po stavu 5, kada je bio ili trebao da bude upoznat, da prenos primljene preporuke o podacima, rezultirao sa greškama.

12.7. Primalac ima pravo da smatra svaku poruku sa podacima primljenom kao posebnu poruku sa podacima i da postupa na tu pretpostavku, izuzev u slučaju kada je ista poruka ponovljena i primalac je bio upoznat ili je trebao da zna, posvetio je opravdanu pažnju ili je iskoristio pojedini usaglašeni postupak, da je poruka sa podacima ponovljena.

Član 13 Prijem potvrđivanja

13.1. Stavovi (2) do (4) ovog člana se primenjuju kada je u, ili pre dostavljanja poruke sa podacima ili u smislu te poruke sa podacima, autor zahtevao ili je bio saglasan sa primaocem da prijem poruke sa podacima bude potvrđen.

13.2. Kada se autor ne slaže sa primaocem da potvrda prijema bude u posebnoj formi ili posebnom metodom, onda se potvrda prijema može dati:

- (a) pojedinim saopštenjem sa primaocem, automatski ili u bilo kakvoj drugoj formi, ili
- (b) pojedinim postupkom primaoca dovoljan za prikazivanje autoru da je poruka sa podacima primljena.

13.3. Kada se autor poruke sa podacima izrazio da poruka sa podacima se uslovljava konfirmisanim prijemom, onda se poruka sa podacima, dok se ne primi potvrda, tretira kao da nije dostavljena.

13.4. Kada autor poruke nije izjavio da se poruka sa podacima uslovljava primanjem potvrde prijema i da ova potvrda nije primljena od autora u specificiranom ili usaglašenom vremenu, ili nije specificirana ili usaglašena za vreme ili u opravdanom vremenu, onda autor:

- (a) može da upozna primaoca rekavši mu da nije primio pojedinu potvrdu i specifikaciju opravdanog vremena dokle treba da se prizna potvrda ko prijemu poruke sa podacima; i
- (b) ukoliko poruka nije konfirmisan u specificiranom vremenu pod podstavom (a), može u saopštenju za primaoca da tretira poruku sa podacima kao da nije dostavljena nijedan put ili da vrši bilo koje drugo pravo kojim raspolaže.

13.5. Kada je autor poruke primio potvrdu o prijemu poruke od strane primaoca, onda se smatra da je poruka sa podacima primljena od strane primaoca. Ova pretpostavka ne podrazumeva da se poruka sa podacima odnosi na primljenu poruku.

13.6. Kada prijem konfirmacije pokazuje da je poruka sa podacima ispunila tehničke zahteve bilo saglasne ili predstavljene u primenljive standarde, tada se pretpostavlja da su zahtevi ispunjeni.

13.7. Osim što se odnosi na dostavu ili prijem poruke sa podacima, ovaj član nema za cilj da se bavi zakonskim posledicama, koje mogu proizići bilo iz te poruke sa podacima ili iz prijema njegove konfirmacije.

Član 14

Vreme i mesto otpreme i prijema poruka sa podacima

14.1. Izuzev ako se drugačije slože autor i primalac, onda otprema poruke sa podacima se desi kada se uvede u sistemu informacija van kontrole autora ili lica, koji je otpremio tu poruku sa podacima u ime autora.

14.2. Izuzev ako se drugačije slože autor i primalac, onda se vreme prijema poruke sa podacima utvrđuje kako sledi:

- (a) ukoliko je primalac utvrdio sistem informacija za svrhu prijema poruka sa podacima, prijem se desi:
  - (i) u vremenu kada se poruka podataka uvede u utvrđenom informativnom sistemu; ili
  - (ii) ukoliko je poruka sa podacima otpremljena kod informativnog sistema primaoca, koji nije utvrđen sistem za informacije u vremenu kada je poruka sa podacima korigovana od primaoca;

- (b) ukoliko primalac nije utvrdio informativni sistem, onda se prijem desi kada se poruka sa podacima uvede u informativnom sistemu primaoca.

14.3. Stav (2) se primenjuje nezavisno od mesta gde je informativni sistem uveden, i može biti drugačiji od mesta gde poruka sa podacima smatra se da je primljena na osnovu stava (4).

14.4. Izuzev ukoliko se drugačije slože autor i primalac, onda se poruka sa podacima smatra otpremljenom u mestu, gde je primalac uspostavio biznis i smatra se primljenom u mestu gde je primalac uspostavio biznis. U svrhu ovog stava važi:

- (a) ukoliko autor ili primalac ima više od jednog mesta gde razvija biznis, onda mesto biznisa je ono koje ima veću blizinu sa datom transakcijom, ili kada ne postoji data transakcija a koje je glavno mesto za biznis;
- (b) ukoliko autor ili primalac nema mesto za biznis, onda referisanje treba vršiti u njegovom prebivalištu.

DEO DVA - ELEKTRONSKA TRGOVINA U SPECIFIČNIM OBLASTIMA

Poglavlje IV Prevoz roba

Član 15

Aktivnosti vezane za ugovore o prevozu roba

Bez izuzimanja odredbi Dela jedan ovog Zakona, ovo poglavlje se primenjuje o bilo kakvoj aktivnosti vezane sa ili u primeni ugovora o prevozu roba, uključujući ali ne ograničavajući se na:

- a) pružanju oznaka, broja, količine ili mase roba;
- b) prikazivanju prirode i vrednosti roba;
- c) izdavanju računa za robe;
- d) potvrdu da je roba zadužena;
- e) informisanje lica o rokovima i uslovima ugovora;
- f) izdavanju uputstava prevozniku;
- g) zahtev za snabdevanje robom;
- h) izdato ovlašćenje za robu;
- i) upoznavanje o gubitku ili oštećenju roba;
- j) izdavanju bilo kakvog drugog informisanja ili izjave u vezi realizacije ugovora;
- k) aktivnost za snabdevanje robom kod imenovanog ili ovlašćenog lica za zahtevanje snabdevanja;
- l) izdavanje, obezbeđenje, odbijanje, podvrgavanje, prenos ili dogovoravanje prava na robu;
- m) obezbeđenje ili prenos prava i obaveza po ugovoru.

Član 16 Prevozna dokumenta

16.1. Zavisno od stava (3), gde Zakon traži da se pojedina radnja, koja se odnosi na član 15, izvrši u pisanoj formi ili iskorišćavajući dokument od hartije za ispunjavanje zahteva, ukoliko je radnja izvršena korišćenjem jedne ili više poruka sa podacima.

16.2. Stav (1) se primenjuje kada je zahtev u obligacionoj formi ili kada zakon prosto predstavlja posledice za neispunjavanje zahteva u pisanju kao dokument u obliku papira.

16.3. Ukoliko treba da se neko ovlasti ili izvrši pojedina obaveza od jednog i samo jednog lica i ukoliko se to zakonom zahteva na način da bi uputio to pitanje, prava i obaveze se moraju preneti na osobu transferom ili putem pismenog dokumenta. Ovaj zahtev se smatra da je ispunjen, ukoliko je to pravo prenešeno koristeći jednu ili više poruka sa podacima, tvrdeći da je korišćen metod poverljivosti za sačinjavanje takve poruke sa podacima ili jedinstvenih poruka.

16.4. O svrhama stava (3), traženi standard poverljivosti treba se oceniti u jasnoći svrhe za koju pravo i obaveza su preneti i u jasnoći svih okolnosti, uključujući i relevantni sporazum.

16.5. Kada se koriste jedna ili više poruka sa podacima radi postizanja efekta nad nekom radnjom u stavovima (f) i (g) člana 15, nijedan pismeni dokument, da bi imao efekat u takvom postupku, nije važeći sve dok korišćenje poruka sa podacima nije zaključen ili zamenjen korišćenjem pismenog dokumenta. Pismeni dokument, izdat u tim okolnostima, mora da sadrži izjavu o tom zaključku. Zamena poruka sa podacima iz pismene dokumentacije neće imati efekta na pravima ili obavezama uključenih stranaka.

16.6. Ukoliko je jedna zakonska odredba obavezno primenljiva za ugovaranje robnog prevoza, koji je evidentiran iz pismenog dokumenta, takva odredba treba biti primenljiva za taj ugovor o robnom prevozu, koji je evidentiran iz jednog ili više poruka sa podacima, iz činjeničnog razloga što je ugovor evidentiran iz takve poruke sa podacima ili poruka umesto pismenog dokumenta.

DEO TRI - INFORMACIONE DRUŠTVENE USLUGE

Poglavlje V Osnivanje i informacioni zahtevi

Član 17 Osnivanje i autorizacija

17.1. Pružanje informacionih društvenih usluga ne treba tražiti prethodnu autorizaciju ili bilo koji drugi zahtev koji ima ekvivalentan efekat, izuzev:

- a) pružiocima usluga koji koriste sopstvenu infrastrukturu treba da uzimaju autorizaciju prema primenljivom zakonu o telesaobraćaju (Uredba UNMIK-a 2003/16);
- b) pružiocima usluga, koji pružaju usluge finansiranja ili obezbeđenja prema zakonima za te usluge.

17.2. Informacione društvene usluge su bilo koje usluge koje su normalno ponuđene za isplatu u daljini putem elektronskih sredstava i individualnim zahtevima primaoca usluge.

17.3. Radi ovog definisanja u prethodnom stavu (1):

- (a) «u daljini» znači usluga koja se pruža bez fizičkog prisustva stranaka u isto vreme;
- (b) «elektronskim sredstvima» znači da na početku usluga je otpremljena i primljena u svojoj nameni putem elektronske opreme za obradu (uključujući digitalnu kompresiju) i čuvanje podataka i prenešenih u celosti, prenetih i primljenih putem žica, radija, optičkim i drugim elektromagnetskim sredstvima;
- (c) «od individualnih traženja primaoca usluga» znači da je usluga ponuđena preko prenošenja podataka na individualni zahtev.

17.4. Ovaj Zakon neće se primeniti na:

- a) usluge koje se ne nude «u daljini»;
- b) usluge ponuđene u fizičkoj prisutnosti ponuđača i primaoca, iako one uključuju upotrebu elektronske opreme:
  - i) lekarske preglede ili tretmane u lekarskim ambulancama, uz upotrebu elektronskih sredstava, gde je pacijent fizički prisutan;
  - ii) konsultacije elektronskog kataloga u jednoj prodavnici u prisustvu klijenta; rezer-vacije avionskih karata u turističkim agencijama u fizičkoj prisutnosti klijenta putem sredstava kompjuterske mreže;
  - iii) elektronske igre, koje su prisutne u video-arkade, gde je klijent fizički prisutan.
- c) servise koji se ne nude «preko elektronskih sredstava»;
- d) usluge materijalne sadržine, iako se nude preko elektronskih sredstava:
  - i) automatske kase ili uređaji za snabdevanje kartom (novčanicom, voznom kartom);
  - ii) pristup u drumskoj mreži, parkinzima i dr., obaveze za korišćenje iako su elektronska sredstva na ulaz-izlaz, kontrolnog pristupa i/ili obezbeđujući da je isplata korektno izvršena.
- e) isključene usluge, raspodela CDROM-a ili softvera na disketama;
- f) usluge koje nisu ponuđene preko elektronske obrade ili takvog sistema, uključujući, ali ne ograničene na:
  - i) zvučne telefonske usluge;
  - ii) telefaks/teleks i usluge teleksa;
  - iii) ponuđene usluge preko zvučne telefonije ili faksa;
  - iv) konsultacije preko telefona/telefaksa sa lekarom;
  - v) konsultacije preko telefona/telefaksa sa advokatom;
  - vi) direktan marketing preko telefona/telefaksa.
- g) za usluge koje se ne kompletiraju «individualnim zahtevom primaoca usluga»;
- h) ponuđene usluge od prenosa podataka bez individualnog zahteva za prijem u isto vreme od neograničenog broja individualnih primaoca (po jednom bodu do više bodova prenosa):
  - i) usluge radio-prenosa;
  - ii) usluge prenosa na televiziji;
  - iii) teleteksta obezbeđenog na televiziji;

iv) sve prenosne usluge definisane Zakonom o telekomunikaciji (Uredba UNMIK-a 2003/16).

Član 18

Opšta informacija koju treba da pruži ponuđač usluge

18.1. Ponuđač usluge treba da pruži lak, direktan i permanentan pristup za ponuđače i za primaoca usluga i nadležne organe bar za sledeće informacije:

- a) ime ponuđača usluge;
- b) adresu mesta-lokacije u kojoj je smešten ponuđač usluge;
- c) e-mail adresu i univerzalni registrirajući lokator (URL) ponuđača usluge;
- d) registraciju biznisa u kome je ponuđač usluge stupio i njegov broj registracije (ukoliko postoji);
- e) detalje relevantnog nadzornog organa (gde je aktivnost subjekat jedne ovlašćene šeme);
- f) za profesije vezane za elektronsku trgovinu:
  - (i) bilo kakvog profesionalnog entiteta ili slične institucije u kojoj je ponuđač usluge upisan;
  - (ii) profesionalni naziv i jurisdikcija u kojoj je data;
  - (iii) referenca o profesionalnim pravilima primenljivim u jurisdikciji preduzeća i sredstva za pristup u njima;
- g) PDV - identifikovani broj poreza (ukoliko se primenjuje).

18.2. Kada se informacione društvene usluge odnose na cene, iste treba jasno zapisati i treba ih zapisati ukoliko imaju uključen porez i koštanje raspodele.

Poglavlje VI Trgovačke komunikacije

Član 19 Obavezne informacije

Trgovačke komunikacije, koje su deo informacione društvene usluge, treba uskladiti makar sa datim uslovima i to:

- a) trgovačke komunikacije, kao takve se trebaju jasno identifikovati;
- b) fizičko ili pravno lice, u čije ime je obavljena trgovačka komunikacija, treba se jasno identifikovati;
- c) reklamne ponude (popust cena, premije i poklona), kao takve se trebaju jasno identifikovati, uključujući uslove koje treba ispuniti radi kvalifikacije istih;
- d) reklamne konkurencije ili igre tamo gde se dozvoljavaju prema zakonu, gde je osnovan ponuđač usluge, treba da budu jasno identifikovane, uključujući i uslove za učešće.

Član 20 Neželjeno trgovačko komuniciranje

20.1. Neželjeno trgovačko komuniciranje elektronskom poštom je dozvoljeno pod uslovom da takvo komuniciranje od ponuđača usluge kao takvu treba jasno identifikovati.

20.2. Ponuđači usluga treba redovno da konsultuju i poštuju registar u kome fizička lica koji ne žele primiti takvo trgovačko komuniciranje mogu sebe upisati.

Član 21 Profesije vezane za elektronsku trgovinu

21.1. Korišćenje trgovačkih komuniciranja, koje su deo usluga informativnog društva, ponuđene od profesionalaca, se dozvoljava zavisno od usklađenosti sa profesionalnim pravilima o profesionalnoj samostalnosti, dostojanstvu i časti, profesionalnoj poverljivosti i korektnosti prema klijentima ili ostalim članovima profesije.

21.2. Profesionalni entiteti i udruženja se podstiču za osnivanje kodeksa ponašanja, koji treba da bude potpuno u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima.

Poglavlje VII Ugovori zaključeni putem elektronskih sredstava

Član 22 Obavezne informacije

22.1. Elektronskim ugovorom se podrazumeva ugovor delimično ili potpuno zaključen u obliku elektronskog komuniciranja, delimično ili potpuno u elektronskom obliku.

22.2. Informacija u nastavku treba da se da od ponuđača usluge pre nego što se vrši poruka od primaoca usluge, izuzev ukoliko se drugačije saglase stranke koje nisu potrošači:

- a) razni tehnički koraci za ispunjavanje ugovora;
- b) ugovor bilo da je ispunjen ili ne, treba se arhivirati od ponuđača usluge radi pristupa;
- c) tehnička sredstva za identifikaciju i ispravku uvedenih grešaka pre obavljanja poruke;
- d) ponuđeni jezici za sklapanje ugovora.

22.3. Izuzev kada stranke koje nisu potrošači zaključuju drugačiji ugovor, ponuđač usluge pokazuje kodeks ponašanja u kojoj on opisuje i prikazuje kako se mogu prikazati ovi šifre elektronski.

22.4. Odredbe u stavu (2) i (3) se ne primenjuju za zaključene ugovore isključivo od razmene elektronske pošte ili individualnih komuniciranja.

22.5. Rokove ugovora i opšte uslove za primaoca treba staviti na raspolaganje na taj način kako bi se njemu dozvolilo čuvanje i reprodukcija istih.

Član 23 Naručivanje porudžbine

23.1. Izuzev u slučajevima kada se stranke, koje nisu potrošači, drugačije usaglase, onda ponuđač usluge koji prima porudžbinu preko tehnoloških sredstava, treba da potvrdi prijem porudžbine primaoca bez odlaganja i elektronskim sredstvima. Smatra se da su

porudžbina i potvrda prijema primljeni, kada stranke, na koje se iste odnose, su u stanju da imaju pristup.

23.2. Izuzev u slučajevima kada stranke, koje nisu potrošači, ne usaglase drugačije, ponuđač usluge stavlja na raspolaganju primaocu odgovarajuće usluge i efikasna i dostupna tehnička sredstva, koja mu dozvoljavaju identifikaciju i ispravku grešaka pre naručivanja porudžbine.

23.3. Odredbe u stavovima (1) i (2) se ne primenjuju na ugovore zaključene isključivo razenom elektronske pošte ili ekvivalentnim individualnim komuniciranjem.

Poglavlje VIII Odgovornost međuposredničkih ponuđača usluga

Član 24 «Prazan vod»

Kada ponuđač informativne usluge u društvu pruži uslugu koja se sastoji od prenosa u saobraćajnoj mreži informacija od prijema usluge ili od ponude pristupa u saobraćajnoj mreži, onda ponuđač usluge nije odgovoran o prenesenoj informaciji, ukoliko:

- a) ne inicira prenos;
- b) ne bira prijemnik prenosa;
- c) ne bira ili ne modifikuje informaciju uključenu u prenosu.

Član 25 «Zadržavanje»

Kada ponuđač društvenih informacionih usluga pruži uslugu, koja se sastoji od prenosa u saobraćajnoj mreži informacija od primaoca usluge, ponuđač usluge nije odgovoran za automatsko čuvanje, da posreduje ili privremeno sačuva obavljenu informaciju samo kako bi informacija bila efikasnija radi prenošenja na ostale primaoce usluga uz njihov zahtev, ukoliko on:

- a) ne modifikuje informaciju;
- b) usaglasio se sa uslovima za pristup u informaciji;
- c) usaglasio se sa pravilima u vezi sa osveženjem informacije specificirane na opširan poznat način i iskorišćen od industrije;
- d) ne interveniše zakonskim korišćenjem potrebne tehnologije opširno i iskorišćavajući od industrije za dobijanje podataka za korišćenje informacije;
- e) brzo deluje radi udaljavanja i onemogućavanja pristupa u informaciji u početnom izvoru prenosa, koji je udaljen od mreže ili pristup u njemu je onemogućen ili sud, odnosno administrativni organ je naredio takvo udaljavanje ili onemogućavanje.

Član 26 Gazdovanje

Ukoliko ponuđač informacione usluge društva pruži čuvanje informacije ponuđene od primaoca usluge, on nije odgovoran za očuvanu informaciju na zahtev primaoca usluge ako:

- a) ne raspolaže znanjem o ilegalnoj aktivnosti ili informaciji i što se tiče zahteva o oštećenjima nije upoznat činjenicama ili okolnostima od kojih proizilaze ilegalne aktivnosti i informacije; ili

- b) u primanju takvog znanja ili poznavanja odmah deluje radi udaljavanja ili onemogućavanja pristupa u informaciji.

Član 27

Bez kontrole opštih obaveza

Ponudači informacionih društvenih usluga, kada pružaju usluge koje se uključuju u članovima u ovom poglavlju (prazan vod, zadržavanje i gazdovanje), nemaju posebne obaveze za kontrolu informisanja, koju one prenesu ili je čuvaju niti opšte obaveze koje aktivno zahtevaju činjenice ili okolnosti, gde se prikazuje ilegalna aktivnost.

DEO ČETIRI - DALJINSKI UGOVORI

Poglavlje IX

Definicija i delokrug

Član 28

Definicija i delokrug

28.1. Daljinski ugovor predstavlja ugovor u vezi roba ili usluga dospelih između snabdevača i potrošača po jednoj organizovanoj daljini prodaje ili šeme pružanja usluge koju vodi snabdevač, koji koristi sredstva komunikacije u daljini do trenutka kada je ugovor zaključen.

28.2. Komunikacija u daljini uključuje bilo koje sredstvo koje se koristi za zaključenje ugovora bez fizičke prisutnosti snabdevača i potrošača. Takvi primeri mogu biti, ali se ne ograničavaju na:

- a) štampane neadresirane sadržine;
- b) štampane adresirane sadržine;
- c) standardna pisma;
- d) reklamiranje u štampi u obliku porudžbine;
- e) katalog;
- f) telefonske pozive intervencijom čoveka;
- g) telefoniranje bez intervencije čoveka (mašina za automatsko pozivanje ili audiotekst);
- h) radio;
- i) videofon (telefon sa ekranskim pogledom);
- j) videotekst (mikrokomputer i televizijski ekran) sa opipljivom tastaturom ili ekranom;
- k) elektronsku poštu;
- l) faksimil (faksi) mašine;
- m) televiziju (telešop).

Član 29

Izuzeća

29.1. Ovaj Zakon se ne primenjuje na ugovore:

- a) zaključene sa službama finansiranja ili osiguranja o kojima se primenjuje marketing finansijskih usluga potrošača u daljini;
- b) zaključene automatskim sredstvima prodaje ili automatskom komercijalnom opremom;

- c) zaključene sa ponuđačima telekomunikacionih usluga putem korišćenja javnih telefona;
- d) zaključene za izgradnju i prodaju nepokretnine ili u vezi sa drugim pravima na nepokretninu izuzev na kiriju;
- e) zaključene na licitaciji.

29.2. Zahtevi, koji se odnose na član 30, 31, 32 i 33 se ne primenjuju na:

- a) ugovore o snabdevanju prehrambenim artiklima, pićem ili ostalom robom svakodnevne potrošnje koje se obezbeđuju u kući potrošača, u njegovom prebivalištu ili u njegovom radnom mestu od redovnih svakodnevnih snabdevača;
- b) ugovore o ponudi smeštaja, transporta, snabdevanja hranom ili uslugama posredovanja, koje preduzima snabdevač u saglasnosti sa ugovorom, isključivši delovanja u vanrednim situacijama, kada se snabdevač oslobadja obaveze prema potrošaču da vrati uplaćenu vrednost.

Poglavlje X Postupak i procedure

Član 30 Prethodne informacije

30.1. U opravdanom vremenu pre zaključenja daljinskog ugovora, treba potrošaču pružiti sledeće informacije:

- a) identitet snabdevača i ukoliko ugovori zahtevaju avansnu isplatu i njegovu adresu;
- b) glavne karakteristike roba i usluga;
- c) cenu roba i usluga uključujući i porez;
- d) koštanje prevoza kada se to primenjuje;
- e) aranžiranja za isplatu, prevoz ili izvršenje;
- f) pravo na povlačenje;
- g) koštanje o korišćenju sredstava daljinske komunikacije, kada se računanje vrši drugačije od osnovne cene;
- h) vreme u kojoj ponuda ili cena ostaju važeće;
- i) kada postoje uslovi, minimum trajanja ugovora u slučaju ugovora za snabdevanje proizvodima i uslugama, koje stalno treba izvršavati ili u ponovljenoj formi.

30.2. Celokupne gore navedene informacije, koje se odnose na komercijalne transakcije, treba jasno i sveuključujuće pružiti. Posebnu pažnju treba posvetiti načelima dobrog poverenja u komercijalnim transakcijama i načelima koja regulišu zaštitu nesposobnih lica, manjina, zasnovano u primenljivim zakonima.

30.3. U slučaju telefonske komunikacije posebno treba učiniti jasnim identitet snabdevača i komercijalnu svrhu poziva i to treba činiti na početku svih razgovora sa potrošačima.

Član 31 Pismena potvrda informacije

31.1. Potrošač treba da dobije pismenu potvrdu ili potvdu sa drugim pojedinim stabilnim medijem i koja je dostupna za njega, za navedenu informaciju u članu 30. Ove informacije treba pružiti u opravdanom vremenu pre ispunjavanja ugovora a najkasnije u vremenu

ponude roba, izuzev ukoliko je potrošaču rečeno pre zaključenja ugovora u pismenoj formi ili drugim stabilnim medijama.

31.2. U ostalim slučajevima, treba pružiti sledeće:

- a) pismenu informaciju o uslovima i procedurama izvršenja prava na povlačenje;
- b) fizičku adresu mesta biznisa snabdevača, kome potrošač može dostaviti pojedinu žalbu;
- c) informaciju o uslugama nakon prodaje i o garancijama koje postoje;
- d) rešenje o poništavanju ugovora tamo gde je trajanje nespecificirano ili trajanje ističe za jednu (1) godinu.

31.3. Te informacije nisu potrebne za usluge koje su izvršene preko korišćenja sredstava komunikacije na daljinu, gde je snabdevanje vršeno samo u jednom slučaju i koje su fakturisane od ponuđača usluge putem sredstava daljinske komunikacije. Potrošač treba u svim slučajevima da bude u stanju da dobije adresu mesta biznisa snabdevača, kome može dostaviti bilo kakvu žalbu.

Član 32

Pravo na odustajanje

32.1. Za daljinski ugovor, potrošač treba da ima vreme od najmanje sedam (7) radnih dana u kojoj on može da odustaje od ugovora.

32.2. Jedina obaveza za potrošača radi ostvarivanja prava na odustajanje je direktan trošak za vraćanja robe.

32.3. Vreme za ostvarivanje tog prava treba da počne:

- a) u slučaju roba, od dana prijema od potrošača gde je obaveza u vezi pismene potvrde o informisanju ispunjena;
- b) u slučaju usluga, od dana zaključenja ugovora ili od dana u kome su obaveze u vezi pismene potvrde o informaciji ispunjene ukoliko su one ispunjene nakon zaključenja ugovora, pod uslovom da ovo vreme ne prođe tri (3) meseca u odnosu na ubuduće.

32.4. Ukoliko snabdevač nije uspeo ispuniti obaveze u vezi pismene potvrde o informisanju, vreme za ispunjavanje tih obaveza biće tri (3) meseca. To vreme treba da počne:

- a) u slučaju roba, od dana prijema od potrošača;
- b) u slučaju usluga, od dana zaključenja ugovora.

32.5. Ukoliko je obaveza pismene potvrde o informisanju ispunjena u toku od tri (3) meseca, vreme od gore navedenih sedam (7) dana će početi od tog trenutka.

32.6. Ukoliko se potrošač posluži svojim pravom na odustajanje, snabdevač treba da bude obavezan za naknadu isplaćenih iznosa od potrošača i potrošač nema potrebe da isplati nešto za ovo. Jedinu isplatu koju treba da vrši potrošač jeste trošak prouzrokovan za vraćanje robe. Takvu naknadu treba vršiti ne kasnije od 30 dana.

32.7. Samo u slučaju kada se stranke drugačije saglase, potrošač se ne može poslužiti svojim pravom na odustajanje u vezi sa sledećim ugovorima:

- a) o pružanju usluge, ukoliko je vršenje usluge počelo po sporazumu sa potrošačem pre završetka sedam (7) gore navedenih radnih dana;

- b) o snabdevanju proizvedenom robom, bazirano na specifikacije potrošača ili koja je jasno personalizirana ili koja zbog prirode koju ima zbog kvarljivosti ili kojoj rok istekne brzo;
- c) o pružanju snimanja tona, video ili kompjuterskog programa, koji su otvoreni od strane potrošača;
- d) o snabdevanju svakodnevnim, periodičnim novinama i časopisima;
- e) o igrama i uslugama lutrije.

32.8. Ukoliko je cena robe ili usluga potpuno ili delimično pokrivena kreditom izdatim od potrošača, ili ukoliko je cena potpuno ili delimično pokrivena kreditom izdatim za potrošača od treće stranke, na osnovu sporazuma između treće stranke i snabdevača, sporazum o kreditu treba da se poništi bez nekog kažnjavanja, ukoliko potrošač uživa pravo na odustajanje od ugovora.

Član 33 Izvršenje

33.1. Samo u slučajevima kada se stranke saglase drugačije, snabdevač treba izvršiti porudžbinu u toku od trideset (30) dana od tekućeg dana u kome je potrošač podneo porudžbinu kod snabdevača.

33.2. Kada snabdevač ne uspe da ostvari svoj deo ugovora o osnovama u kojima poručene robe i usluge nisu na raspolaganju, potrošač treba da se upozna o ovoj situaciji i treba da bude u poziciji da mu se izvrši naknada što je moguće pre i ne kasnije od trideset (30) dana.

33.3. Snabdevač može da pruži potrošaču robe i usluge istog kvaliteta i cene pod uslovom da je ova mogućnost pružena pre zaključenja ugovora ili kada je ugovor zaključen. Trošak za vraćanje robe u tekućem uživanju prava na odustajanje, treba u svakom slučaju da se pokrije od snabdevača i potrošač treba da se upozna o tome. U takvim slučajevima snabdevanje robom ne može se oduzeti, jer čini prodaju po inerciji zasnovanu u članu 35.

Član 34 Plaćanje karticom

Potrošač ima pravo:

- a) da traži poništenje kartice, kada se vrši prevara na kartici njegovog plaćanja karticom u vezi sa daljinskim ugovorima prema ovom Zakonu;
- b) u slučaju prevare, da mu se rekompenzira plaćeni iznos ili da mu se vrati isplata.

Član 35 Prodaja po inerciji

Ponuđači usluga informativnog društva treba:

- a) da zaustave snabdevanje robom i uslugama za potrošača, ako one nisu prethodno poručene od potrošača, u slučaju kada takvo snabdevanje zahteva plaćanje;
- b) da isključi potrošača od pružanja bilo kojeg uvažavanja u slučajevima neželjenog snabdevanja, nedostajanje odgovora ne podrazumeva saglasnost.

Član 36

Ograničenja u korišćenju određenih sredstava daljinske komunikacije

36.1. Korišćenje od strane snabdevača tekućih sredstava zahteva prethodnu saglasnost potrošača:

- a) automatski sistem pozivanja bez intervencije čovečije ruke-automatsku mašinu pozivanja;
- b) faksimil-faksi mašina.

36.2. Ostala sredstva daljinske komunikacije, koja dozvoljavaju individualnu komunikaciju, mogu se koristiti samo kada nema jasne primedbe od potrošača.

Član 37

Pravna ili administrativna korekcija

Radi osiguravanja da je ovaj Zakon u primeni kako treba, mogu se preduzeti radnje po važećem Zakonu pri sudovima ili nadležnim administrativnim organima, kao što su:

- a) javni organi ili njihovi predstavnici;
- b) potrošačke organizacije;
- c) profesionalne organizacije.

Član 38

Obavezna primena

Potrošač ne može odustati od prava koja mu se daju ovim Zakonom. Potrošač ne gubi zaštitu koja mu se dala po zakonu svojstvima zakona odabranog od inostrane jurisdikcije kao primenjivi zakon u ugovoru, ukoliko kasnije ima usku povezanost sa Kosovom ili Državama članice Evropske unije.

DEO PET - ELEKTRONSKO FAKTURISANJE

Član 39

Traženi detalji o fakturama

39.1. Za fakturisanje u elektronskoj trgovini traže se:

- a) datum izdavanja;
- b) tekući broj, zasnovan na jednom ili više tekućih brojeva, koji identifikuju fakture;
- c) identifikacioni broj PDV-a po kome poreski obveznik snabdeva robom ili uslugama;
- d) puno ime i adresa poreskog obveznika i njegovog potrošača;
- e) količinu, cenu i prirodu roba snabdevanja i njihovo rasprostiranje i prirodu pruženih usluga;
- f) datum kojeg je izvršeno snabdevanje robom ili uslugama, ili datum kada je izvršena uplata u žiro-račun, tako da se može utvrditi i razlikovati od datuma izdavanja računa;
- g) porez na vrednost ili izuzeće, jedinica cene koja se izuzima od poreza i pojedino sniženje cene ili naknada, ukoliko nisu uključene u jedinici cene;
- h) stepen primenjenog PDV-a;
- i) iznos PDV-a koji treba da se plati.

39.2. Ne traži se potpisivanje računa.

39.3. Iznos koji se javlja na račun, može se izraziti u bilo kojoj valuti, pod uslovom da se iznos poreza koji treba da se uplati izrazi u Euro.

Član 40 Računi na hartiji ili putem elektronskih sredstava

40.1. Računi se mogu dostaviti bilo u obliku hartije ili, ukoliko potrošač pristaje, mogu se dostaviti i elektronski. Računi dostavljeni putem elektronskih sredstava treba da budu prihvatljivi na Kosovu, pod uslovom da se garantuje utvrđivanje porekla i integritet sadržaja:

- a) sredstvima unapređenog elektronskog potpisivanja shodno članu 2 (2) Uredbe EU 1999/93/EC;
- b) sredstvima unapređenog elektronskog potpisivanja bazirano na kvalifikovanom utvrđivanju i zasnovano od opreme obezbeđenja potpisivanja shodno članu 2. (6) i (10) Uredbe EU 1999/93/EC; ili
- c) sredstvima elektronske razmene podataka (EDI) onako kako je definisano u članu 2 Preporuke Evropske komisije 1994/820/EC o zakonskim aspektima elektronske razmene podataka, gde se sporazum o razmeni pruža za korišćenje procedura koje garantuju utvrđivanje porekla i celovitost podataka.

40.2. Računi se mogu dostaviti putem ostalih elektronskih sredstava, pod uslovom određenog prijema od zainteresovanog klijenta.

40.3. Kada su grupe pojedinih računa, dostavljene preko elektronskih sredstava, uključene kod istog primaoca, detalji, koji su zajednički za posebne račune, mogu se navesti samo jedan put, ukoliko su sve informacije prihvatljive za svaki račun.

Član 41 Čuvanje računa

41.1. Svaki poreski obveznik treba da osigura kopije računa izdatih od njega i sve račune koje je on primio čuvati ih po Poreskom kodu Kosova onako kako je usvojeno od Ministarstva za privredu i finansije.

41.2. Poreski obveznik može odlučivati o mestu čuvanja, pod uslovom da on učini da čuvani računi ili informacija budu dostupni za nadležne organe bilo kada oni to zahtevali.

41.3. Istinitost porekla i celovitost sadržaja računa, takođe i njihova čitljivost, treba da se garantuju tokom celog vremena dok se one čuvaju. Da bi se osiguralo da su ovi uslovi popunjeni, računi se mogu čuvati u njihovoj originalnoj formi u kojoj su one dostavljene bilo elektronski ili u obliku hartije. Kada se računi čuvaju elektronskim sredstvima, treba takođe čuvati i podatke koji garantuju istinitost porekla i celovitost sadržaja.

41.4. Ministarstvo za privredu i finansije treba da utvrdi vreme za koje poreski obveznici treba da čuvaju račune u vezi roba i ograničenih usluga na njihovoj teritoriji i primljene račune od lica koji uplate porez, smeštenih na Kosovu.

41.5. Pod prenosom i čuvanjem računa «elektronskim sredstvima» se podrazumeva prenos ili stavljanje na raspolaganju primaocu i čuvanje, koristeći elektronsku opremu za obradu (uključujući digitalno kompresiranje) i čuvanje podataka upotrebom žica, radiopredajnika, optičke tehnologije ili drugih elektromagnetskih sredstava.

DEO ŠEST - ELEKTRONSKA PLAĆANJA

Poglavlje XI

Opšta načela

Član 42

Cilj

42.1. Ovaj deo Zakona postavlja uslove, koji će se ispuniti, ukoliko se novi načini elektronskog plaćanja razvijaju u korist svih ekonomskih partnera i koji daju:

- a) za potrošače, sigurnost i komoditet;
- b) za trgovce i izdavaoce, veću sigurnost i produktivnost;
- c) za razvoj industrije na Kosovu.

42.2. Načela pravih praksi trebaju se posmatrati od strane onih koji uključuju u funkciji sisteme plaćanja karticom ili koji omogućavaju korišćenje.

42.3. Tehnološki razvoj elektronskih sredstava plaćanja treba da ima u obzir njihovu evropsku dimenziju: takva sredstva treba da imaju širu međudelatnost što je moguće više radi izbegavanja izolovanih sistema a time i podelu tržišta.

Član 43

Ugovori

43.1. Ugovori, zaključeni od strane izdavaoca ili njegovih agenata sa trgovcima i potrošačima, treba da budu u pismenoj formi i treba da rezultiraju u prethodnoj aplikaciji. Oni trebaju detaljno postaviti opšte i specifične uslove sporazuma.

43.2. Ugovore treba izraditi na službenim jezicima Kosova, kako se definiše Ustavnim okvirom (Uredba UNMIK-a 2001/9).

43.3. Cene treba definisati transparentno, uzimajući u obzir troškove i opasnosti, ali neograničavajući konkurenciju.

43.4. Sve uslove, ukoliko su u skladu sa zakonom u primeni, treba slobodno negocirati i jasno ih zražavati u ugovoru.

43.5. Specifične uslove o okončanju ugovora treba izjaviti i stranke treba da se obaveste pre zaključenja tog ugovora.

Član 44

Međusobna operativnost

Međusobna operativnost treba da bude puna i izvršena tako da se trgovci i potrošači mogu pripojiti mreži (mrežama) ili da ugovaraju sa izdavaocem (izdavaocima) o njihovom izboru, kako bi bili u stanju da sve tačke budu u stanju da obrade njihove kartice.

Član 45

Oprema

45.1. Tačke elektronske prodaje treba da registruju, kontrolišu i prenesu isplate i da se integrišu u terminalima prodajnih tačaka.

45.2. Trgovci imaju mogućnost da odluče da li žele jedan terminal, ili nekoliko terminala za kartice raznih vrsta.

45.3. Trgovci treba da budu slobodni da izaberu koji terminal prodajne tačke će postaviti. Oni treba da imaju slobodu da uzmu pod zakup ili da kupe takvu opremu, pod uslovom samo da bude atestirana, kako bi zadovoljila zahteve o sistemima prodaje na veliko i da ista se može iskorišćavati na osnovu međusobne operativnosti.

Član 46

Zaštita podataka i bezbednost

46.1. Elektronska plaćanja u vremenu isplate mogu biti nepovratna. Porudžbina postavljena elektronskim sredstvima treba da bude neopoziva i ne može biti sa nalogom poništenja.

46.2. Prenesena informacija u vremenu kada se vrši isplata za odgovarajuću banku trgovca i kasnije za izdavaoca, ne treba ni na koji način da utiče na zaštitu privatne tajnosti. Treba da bude striktno ograničena u tome što je podnošeno u čekovima ili transferima.

46.3. Bilo koji problem, koji se odnosi na zaštitu informacije ili bezbednosti, treba otvoreno da se učini poznatim i da se razjasni u bilo kojoj fazi ugovora između stranaka.

46.4. Ugovori ne treba da ograničavaju slobodu trgovca da bi postupio ili slobodu konkurencije.

Član 47

Pravilan pristup sistemu

47.1. Bez obzira na njihovu privrednu veličinu, svim uslužnim preduzećima treba da se dozvoli pravilan pristup u sistemu elektronskog plaćanja. Trgovcu se može odbiti pristup samo u slučajevima predviđenim ovim Zakonom.

47.2. Ne treba da ima neopravdane razlike u plaćanju u vezi sa transakcijama unutar Kosova, a takođe i za plaćanje za iste usluge u vezi sa međunarodnim transakcijama sa ostalim zemljama, a posebno sa bližim regionom.

Poglavlje XII

Dopunske odredbe

Član 48

Odnosi između trasanata i trgovaca

48.1. Radi davanja podstrekivanja uzajamnom pristupu između raznih sistema sa karticama, ugovori između trasanata kartica i trgovaca ne treba da sadrže pojedino izuzeće trgovačkog dela, koji zahteva da trgovac deluje samo sistemom kojim je on ugovorio u sporazumu.

48.2. Ugovori sa trgovcima treba da dozvole efektivnu konkurenciju između raznih trasanata. Odredbe obavezno treba da se ograniče striktno u tehničkim zahtevima, da bi obezbedile da sistem funkcioniše kako treba.

Član 49

Odnosi između trasanata i potrošača

U ugovoru kojeg ga potpišu, vlasnici kartica treba da preduzmu sve potrebne prethodne mere da bi garantovali bezbednost izdate kartice i da se upoznaju posebnim uslovima (gubicima ili krađama).

Član 50

Odnosi između trgovaca i potrošača

Trgovci treba da prikažu potpuno vidljivo znakove kompanija kojima su se pripojili; oni će se obavezati da primaju te kartice.

DEO SEDAM - OBRADA LIČNIH PODATAKA I ZAŠTITA NJIHOVE TAJNOSTI

Poglavlje XIII

Zaštita individua i slobodan protok ličnih podataka

Član 51

Načela zaštite tajnosti ličnih podataka

51.1. Na Kosovu, usluge informativnog društva treba ponuditi u skladu sa potrebom za zaštitu fundamentalnih prava i slobode fizičkih lica, a posebno njihovih prava o čuvanju tajnosti, kada se radi o obradi ličnih podataka.

51.2. Bez obzira na ovo načelo, ponuđači usluge ne treba da ograniče niti da zaustave slobodan protok ličnih podataka u i van Kosova u vezi sa razlozima povezanim za gore navedenu zaštitu.

51.3. Ovaj Zakon se primenjuje u celosti o obradi svih ličnih podataka ili delimično putem automatskih sredstava i o raznoj obradi ostalim sredstvima od automatskih ličnih podataka, koja obrazuju deo sistema dosiranja (arhiviranja), popune ili koja su utvrđena za obrazovanje dela takvog sistema.

51.4. Ovaj Zakon se ne primenjuje za obradu ličnih podataka u toku aktivnosti, koja je van oblasti rezervisanih nadležnosti, dok se ne prenesu kod PIS. Na primer: Obrada radnji u vezi sa organizovanjem javnih hitnosti, zaštite, bezbednosti i aktivnosti UNMIK-a i PIS u oblasti Zakona o zločinu. Ovaj Zakon takođe se ne primenjuje o obradi personalnih podataka od fizičkog lica u toku jasnih ličnih ili domaćih aktivnosti.

Član 52

Opšta pravila o zakonitosti obrade ličnih podataka

52.1. Što se tiče kvaliteta podataka, lični podaci treba da budu:

- a) pravilno obrađeni i po zakonu;
- b) prikupljeni za specifične svrhe, jasni i za legitimne svrhe;
- c) adekvatni, relevantni i da ne prevaziđu svrhe o kojima su prikupljeni ili/i dalje obrađeni;
- d) tačni i kada je neophodno da budu osveženi;
- e) održani u formama koja dozvoljavaju identifikaciju subjekta traženih podataka za vreme ne duže od toga što je neophodno o svrhama o kojima su podaci prikupljeni ili se obrađuju dalje.

52.2. U svim slučajevima prikupljanja, obrade, čuvanja ili distribuiranja ličnih podataka, ponuđač usluge informativnog društva treba da traži «kontrolora» za obezbeđenje usklađivanja sa stavom 1. ovog člana.

Član 53

Kriterijumi zakonske obrade podataka

Lične podatke treba obrađivati samo ukoliko je:

- a) subjekat ličnih podataka dao saglasnost;
- b) obrada neophodna za ispunjavanje ugovora za koji je subjekat podataka njegova stranka ili kako bi se preduzeli koraci na zahtev subjekta podataka pre uključenja istih u ugovoru;
- c) obrada neophodna shodno zakonskim obavezama, u kojoj je kontrolor subjekat;
- d) obrada neophodna, kako bi se zaštitili vitalni interesi subjekta podataka;
- e) obrada neophodna za izvršavanje dužnosti, koja se vrši za interes javnosti ili za vršenje datog službenog autoriteta koji se dozvoljava kontroloru ili trećoj stranki kojoj se otkrivaju podaci;
- f) obrada neophodna za svrhe legitimnih interesa izvršenih od kontrolora ili od treće stranke ili stranaka, kojima su otkriveni podaci, izuzev gde takvi interesi povrede osnovna prava i slobode subjekta podataka, koja zahtevaju zaštitu po članu 51 ovog zakona.

Član 54

Obrada podataka posebne kategorije

54.1. Obrada ličnih podataka se zabranjuje, ukoliko otkriva:

- a) racijalno ili etničko poreklo;
- b) političko mnjenje;
- c) religiozne ili filozofske vere;
- d) članstvo u radničkim sindikatima;
- e) zdravlje ili seksualni život.

54.2. Ograničenja, imponovana po stavu 1, ne primenjuju se kada je:

- a) subjekat podataka dao svoju jasnu saglasnost o obradi tih podataka, izuzev kada primenjivi zakoni na Kosovu obezbeđuju da se gore navedena zabrana ne može ukinuti davanjem saglasnosti subjekta podataka;
- b) obrada neophodna o svrhama izvršenja obaveza i specifičnih prava kontrolora u oblasti zakona o radu dok je ovlašćen zakonom, primenjivim na Kosovu, da obezbedi adekvatnu zaštitu;
- c) obrada je neophodna za zaštitu vitalnih interesa subjekta podataka ili drugog lica, gde je subjekat podataka fizički ili po zakonu u nemogućnosti da dâ svoju saglasnost;
- d) obrada vršena u toku svojih legitimnih aktivnosti potrebnim garancijama od jedne fondacije, udruženja ili pojedinog drugog neprofitabilnog organa političkim, filozofskim, religioznim ili sindikalnim ciljem i pod uslovom da se obrada odnosi

samo na članove ili lica entiteta, koji imaju redovan kontakt s njim u vezi sa njegovim ciljevima i da podaci nisu otkriveni za treću stranku bez saglasnosti subjekata o podacima;

- e) obrada se odnosi na podatke koje su postale javne od subjekta podataka ili je neophodno za osnivanje, obavljanje ili zaštitu zakonskih zahteva;
- f) obrada podataka se zahteva za svrhe preventivne medicine, lekarskih dijagnoza i pružanje brige ili lekarskog tretiranja ili menadžmenta zdravstvenih usluga, kada se ti podaci obrađuju od zdravstvenih stručnjaka, koji podležu zakonu ili propisima izrađenih od nadležnih organa za obavezu stručne privatnosti ili pojedinog drugog lica, koje se takođe podleže obavezi privatnosti.

Član 55

Informacije koje se mogu dati subjektu podataka

55.1. Kontrolor ili njegov predstavnik treba da pruži subjektu podataka, od kojeg podaci koji se odnose na njega su prikupljeni sa najmanje informacija u sledećem:

- a) identitet kontrolora ili njegovog predstavnika ukoliko ga ima;
- b) svrhe obrade o kojoj su obrađeni podaci;
- c) bilo koju informaciju, kao što su:
  - (i) primaoci ili kategorije primaoca podataka;
  - (ii) ukoliko odgovara pitanjima koje mogu biti obavezne ili dobrovoljne;
  - (iii) moguće posledice zbog neuspelog odgovora;
- d) postojanje prava na pristup i prava na ispravku podataka koji se odnose na njega.

55.2. Kad podaci nisu uzeti od subjekta podataka, kontrolor ili njegov predstavnik treba da u vremenu kada je vršen upis ličnih podataka ili ukoliko je predviđeno da se isti otkriju trećoj stranki ne kasnije od datuma kada su po prvi put podaci otkriveni za pružanje subjektu podataka sa najmanje – informacijom, u sledećem:

- a) identitet kontrolora ili njegovog predstavnika, ukoliko ga ima;
- b) svrhu obrade;
- c) bilo koju informaciju, kao što su:
  - (i) kategorija odgovarajućih podataka;
  - (ii) primaoci ili kategorije primaoca;
- d) postojanje prava na pristup i prava na ispravku podataka u vezi s tim.

Član 56

Pravo subjekta podataka na pristup podacima

Svaki subjekat podataka ima pravo da uzme od kontrolora:

- a) bez ikakve obaveze u odgovarajućem vremenu i bez zakašnjenja ili većih troškova;
- b) konfirmaciju da podaci u vezi s tim su ili nisu obrađeni i najmanje - informacije o ciljevima obrade, kategorije navedenih podataka i primaoci ili kategorije primaoca kojima su otkriveni ti podaci;

- c) komuniciranje s njim u razumljivoj formi podataka, koji prolaze kroz obradu i bilo koja druga informacija u raspolaganju kao njihov izvor;
- d) poznavanje logike uključene u bilo kojoj automatskoj obradi podataka u vezi s tim, makar u slučaju automatskih odluka;
- e) kada ispravka, otpis ili blokiranje podataka je odgovarajuća, čija se obrada ne poklapa sa odredbama ovog zakona, posebno zbog nekompletirane prirode ili netačnosti podataka;
- f) obaveštavanje za treće stranke kojima su otkriveni podaci bilo koje ispravke, otpisa ili blokiranja, izvršeni shodno time što je već pomenuto, izuzev ukoliko se to pokazuje kao nemoguće ili obuvata disproportionalna nastojanja.

Član 57 Izuzeća i ograničenja

57.1. Prinudne obaveze ovog Zakona u vezi sa personalnim podacima i njihovoj zaštiti su bez prejudikcije o rezervisanim nadležnostima UNMIK-a, kada takvo ograničenje obuhvata neophodne mere radi čuvanja:

- a) javne zaštite i bezbednosti;
- b) preventive, istrage, otkrivanja i praćenja krivičnih kriminalnih dela ili povrede etike o regulisanim profesijama;
- c) ekonomskog značaja ili finansijskog interesa UNMIK-a, u ime Kosova, uključujući monetarna, budžetska i poreska pitanja;
- d) u vezi funkcionisanja monitoringa, inspekcije ili regulisanja bilo i slučajno, uz obavljanje službenog autoriteta o slučajevima referisanim pod (b), (c) i (d);
- e) zaštite subjekta podataka ili prava i sloboda drugih.

57.2. Na osnovu adekvatne zakonske zaštite, posebno onih podataka koji nisu iskorišćeni za preduzimanje mera ili odluke u vezi bilo kog individua posebno, podaci koji su obrađeni samo o svrhama naučnih istraživanja ili su vođeni u personalnoj formi o vremenu koje ne prevazilazi vreme neophodno u cilju stvaranja statističkih podataka, će se izuzeti od ograničenja ovog Poglavlja.

Član 58 Pravo subjekta podataka na prigovor

Subjekat podataka ima pravo:

- a) u određenim slučajevima navedenim u članu 53, na prigovor o zakonskoj obradi podataka u vezi njegove posebne situacije, o obradi podataka koji se odnose na njega, s izuzećem kada je drugačije predviđeno primenjivim zakonom;
- b) na prigovor obrade ličnih podataka u vezi s njim, koje kontrolor predviđa za obradu u cilju neposrednog marketinga ili da bi bio upoznat pre nego što se otkriju po prvi put lični podaci za treće stranke ili se iskorišćavaju u njihovo ime u svrhe neposrednog marketinga i jasno se pruži pravo na prigovor bez obaveza o takvim otkrivanjima ili korišćenjima.

Član 59 Poverljivost i sigurnost obrade

59.1. Svako lice, koji deluje pod autoritetom kontrolora ili obrađivača, uključujući i samog obrađivača, koji ima pristup na lične podatke, ne treba iste da obrađuje, izuzev ako se upućuje od kontrolora, samo u slučaju kada se od njega zahteva da tako postupi prema zakonu.

59.2. Kontrolor treba da primenjuje potrebne tehničke i organizacione mere za zaštitu ličnih podataka prema aksidentalnom ili nezakonitom uništenju, ili aksidentalnog gubitka, izmena, otkrivanje ili posebno neovlašćeni pristup, kada obrada uključuje prenos podataka preko mreže i protiv svih ostalih nezakonitih formi obrađivanja.

59.3. Izvršenje obrađivanja preko obrađivača treba upravljati putem ugovora ili zakonskog akta, koji povezuje obrađivača sa kontrolorom i utvrđuje posebno da:

- a) obrađivač treba da postupi samo po uputstvima kontrolora;
- b) obaveze prikazane u stavu (2) treba takođe da budu dužnost obrađivača.

Član 60 Obaveza upoznavanja nadležnog organa

60.1. Kontrolor ili, ukoliko ima svog predstavnika, treba da upozna nadležnog organa koji se odnosi na član 70 pre izvršenja postupka obrade, koji je potpuno ili delimično automatizovan ili niz takvih radnji da budu na usluzi jedinstvenog cilja ili u vezi sa pojedinim ciljevima

60.2. Nadležni organ može da ponudi za uprošćenje ili izuzimanje od informisanja samo u slučajevima i pod uslovima u sledećem:

- a) kada, za kategorije postupaka obrade koje imaju male šanse, uzimajući u obzir podatke koje se obrađuju, da bi se negativno uticalo na prava i slobode subjekata podataka one specifikuju ciljeve obrade, podatke ili kategorije podataka koje prolaze kroz obradu, kategorija ili kategorije subjekata podataka, primaoca ili kategorija primaoca kojima će se otkriti podaci i dužina vremena u toku kojeg će se čuvati podaci; i/ili
- b) kada kontrolor, shodno primenjivom zakonu, koji njime rukovodi, određuje službenika za zaštitu ličnih podataka, posebno odgovoran:
  - (i) za obezbeđenje samostalne interne primene primenjivih normativnih akata, zasnovano ovim Zakonom;
  - (ii) za vođenje registra o radnjama obrade, koje se vrše od kontrolora, sadržavajući tačke informacije koja se odnosi na član 20 (2) Zakona;
  - (iii) obezbeđujući, na ovaj način, da prava i slobode subjekata na podatke, imaju malo znakova da negativno utiču na postupak obrade.

60.3. Stav (1) se ne primenjuje o obradi, čiji je jedini cilj vođenje registra, koji je, po zakonodavstvu na snazi, utvrđen da obezbedi informacije za javnost i koji je otvoren za konsultacije bilo od javnosti uopšte ili od bilo kog lica, što predstavlja legitimni interes.

60.4. O pojedinim ili svim radnjama neautomatske obrade, koje uključuju lične podatke, će se obavestiti ili će se obezbediti za ove radnje obrade, kako bi bile predmet prostog obaveštavanja.

Član 61 Sadržaj obaveštenja

61.1. Informacija, koja se daje na obaveštavanje, treba da obuhvati najmanje:

- a) ime i adresu kontrolora i ukoliko ga ima - i njegovog predstavnika;
- b) cilj ili ciljeve obrade;
- c) opis kategorije ili kategorija subjekta podataka i podataka;
- d) kategorije podataka koji se na njih odnose;
- e) primaoca ili kategorije primaoca kome se ti podaci mogu otkrivati;
- f) predložene transfere podataka u trećim zemljama;
- g) opšti opis koji omogućava vršenje prethodne ocene o pristupačnosti mera preduzetih po članu 16 za garantovanje bezbednosti obrade.

61.2. Nadležni organ treba da specifikuje radnje, po kojima za svaku izmenu, koja ima uticaja na informacije, koje se odnose na stav (1), treba obavestiti.

Član 62 Prethodna provera

62.1. Nadležni organ treba da utvrdi radnje obrade koje mogu predstaviti specifičnu opasnost za prava i slobode subjekata podataka i treba da proveri da su te radnje obrade izvršene pre početka.

62.2. Te prethodne provere treba da izvrši nadležni organ, čim primi obaveštenje od kontrolora ili od strane službenika za zaštitu podataka, koji u slučaju sumnje treba da konsultuje nadležnog organa.

62.3. Nadležni organ može izvršiti takve provere u kontekstu pripreme, bilo po uputstvu objavljenog zakona ili tekućim normativnim aktima, koji ograničavaju prirodu obrade i postavljaju adekvatnu zaštitu.

Član 63 Objavljivanje obrađivačkih radnji.

63.1. Nadležni organ treba da čuva (vodi) registar ili zbirku radnji obrade, naznačenu po članu 60. Registar treba da sadrži najmanje informacije naznačene po članu 61. Registar se može kontrolisati od svakog lica.

63.2. O radnjama obrade koje ne podležu obaveštenju, kontroloru ili pojedinom drugom organu imenovanom od Ministarstva za saobraćaj, poštu i telekomunikacije treba stavljati na raspolaganju najmanje informacije referisane u članu 61 (5 prve tačke) u obliku opravdanog užeg zbira na zahtev svakog lica.

63.3. Ova odredba se ne primenjuje u obradi, čiji je jedini cilj vođenje registra koji je, po zakonodavstvu na snazi, utvrđen za obezbeđenje informacija za javnost i koji je otvoren za konsultaciju bilo od javnosti uopšte ili od svakog lica koji može pružiti dokaze o legitimnom interesu.

Poglavlje XIV Žalbeni postupak

Član 64 Pravni lek

64.1. Zaštita utvrđenih prava s ovim zakonom, pre apelacije kod nadležnog suda, obezbeđuje se u prvom stepenu od Nadzornog autoriteta (član 70 ovog Zakona) i u drugom stepenu od Telekomunikacionog Regulatorskog Autoriteta (TRA-Uredba br. 2003/16).

64.2. Lice koje smatra da su mu povredjena prava, priznata ovim zakonom, ili, nije zadovoljan sa uslugama ponudjača, ima pravo da se žali kod Nadzornog autoriteta, koji je obavezan da donosi rešenje o žalbi, u roku od 30 dana od dana primanja iste.

64.3. Protiv odluke nadzornog autoriteta nezadovoljno lice ima pravo da u roku od 15. dana od dana dobijanja odluke uloži žalbu kod Telekomunikacionog Regulatorskog Autoriteta, koji je obavezan da odlučuje u vezi sa žalbom, u roku od 30 dana od dana primanja iste.

64.4. Odluka TRA-a u vezi sa žalbama mogu se osporiti kod nadležnog suda, shodno Zakonu o opštim upravnim postupcima na snazi.

Član 65 Odgovornost

65.1. Svako lice koje je pretrpelo štetu, kao rezultat nezakonite radnje obrade, ovim zakonom ima pravo da primi nadoknadu od kontrolora o pretrpeljoj šteti.

65.2. Kontrolor se može potpuno ili delimično isključiti od odgovornosti, ukoliko on dokazuje da nije odgovoran o razlogu koji je doveo do oštećenja.

Član 66 Sankcije

Sankcije, koje će se postaviti u slučaju povrede usvojenih odredaba na osnovu ovog Zakona, treba da vodi nadležni nadzorni organ i biće efektivne usvajanjem u pismenoj formi od Ministarstva za saobraćaj, poštu i telekomunikacije.

Poglavlje XV Prenos ličnih podataka u trećim zemljama

Član 67 Načela

67.1. Prenos ličnih podataka u jednoj trećoj zemlji prolazi kroz obradu ili koji su utvrđeni za obradu posle prenosa, može se desiti bez prejudiciranja saglasnosti sa ovim Zakonom samo kada treća država obezbeđuje adekvatan nivo zaštite.

67.2. Potreban nivo zaštite, dat od treće zemlje, treba proceniti uzimajući u obzir sve okolnosti koje okružuju radnju prenosa podataka ili niz radnji prenosa podataka; posebnu pažnju treba posvetiti prirodi podataka, svrhi i trajanju radnje ili predloženih radnji

obrade, zemlji porekla i zemlji krajnog odredišta, opštim i sektorskim zakonskim propisima koji su na snazi u navedenoj trećoj zemlji i profesionalnim pravilima i merama bezbednosti koje se primenjuju u toj zemlji.

Član 68 Izuzeća

68.1. Osim slučajeva po članu 67, čuvaju se i ostali podaci, ako se nude drugačije zakonom na snazi koji uređuje posebne slučajeve prenošenja ličnih podataka u trećoj zemlji, ali, ne garantuje adekvatan nivo poverljivosti u smislu člana 24. ovog Zakona, pod uslovom da:

- a) subjekat podataka dao saglasnost o predloženom prenosu; ili
- b) prenos je neophodan za izvršenje ugovora između subjekta podataka i kontrolora ili primenu predugovarajućih mera koje se daju kao odgovor na zahtev subjekta podataka; ili
- c) prenos je neophodan za zaključenje ili izvršenje ugovora zaključenog u interesu subjekta podataka između kontrolora i treće stranke; ili
- d) prenos je neophodan ili se zahteva po zakonu o pitanjima značajnim za javni interes ili za stvaranje, vršenje ili zaštitu zakonskih zahteva; ili
- e) prenos je neophodan da bi se zaštitili vitalni interesi subjekta podataka; ili
- f) prenos je izvršen od registra koji je, po zakonima i pravilnicima, utvrđen za pružanje informacija za javnost i koji je otvoren za konsultaciju, bilo od javnosti uopšte ili od svakog lica koji može da predstavlja legitimne interese do mere da uslovi izneti u zakonu o konsultaciji su ispunjeni o posebnom slučaju.

68.2. Bez izuzimanja stava (1), prenos ili grupa prenosa ličnih podataka kod treće zemlje, koji ne garantuje adekvatan nivo zaštite, može se desiti kada kontrolor donese adekvatnu zaštitu u vezi zaštite poverljivosti i individualnih osnovnih prava i sloboda i što se tiče izvršenja dotičnih prava; takve zaštite mogu rezultirati naročito od ugovorenih klauzula.

Član 69 Pravila ponašanja

69.1. Ministarstvo za saobraćaj, poštu i telekomunikacije može doneti pravila ponašanja o nadzornom organu, koja su utvrđena za doprinos za adekvatnu primenu ovog Zakona, uzimajući u obzir specifične osobine raznih sektora.

69.2. Ministarstvo može da dozvoli trgovačkim udruženjima i drugim organima, koji predstavljaju ostale kategorije kontrolora, koje su izradile nacрте pravila ili koje usmeravaju izmenu ili proširenje postojećih pravila, da bi bile u stanju da ih dostave za primenu od nadzornog organa.

Član 70 Nadzorni organ za individualnu zaštitu u vezi obrade ličnih podataka

70.1. Ministarstvo za saobraćaj, poštu i telekomunikacije će ovlastiti jedan ili više nadležnih organa da bi bili odgovorni za monitoring primene odredaba ovog Zakona.

70.2. Nadzorni organi treba da se konsultuju, kada se izrade administrativne mere ili pravilnici u vezi sa zaštitom individualnih prava i sloboda i što se tiče obrade ličnih podataka.

70.3. Svaki nadzorni organ treba posebno da se opremi:

- a) istražnim nadležnostima, kao što su nadležnosti za pristup podacima, koji obrazuju predmet pitanja obradjenih radnji i nadležnostima za prikupljanje svih neophodnih informacija za vršenje svojih nadzornih dužnosti;
- b) efektivnim nadležnostima za intervenciju, kao što su na primer, za dostavljanje mnjenja pre nego što su radnje obrade vršene i obezbeđujući adekvatno objavljivanje takvih mnjenja, naređivanja za blokiranje, otpis ili uništenje podataka, postavljanje privremene ili stalne obustave na obradu, radi upoznavanja ili najave kontrolora, ili dostavljanje pitanja nacionalnim parlamentima ili u ostalim političkim institucijama;
- c) nadležnošću za uključivanje u zakonskim procedurama, kada su usvojene odredbe, po ovom Zakonu, povređene ili su te povrede donete pred sudskim organima.

70.4. Svaki nadzorni organ će saznati žalbe podnete od svakog lica ili pojedinog udruženja koje zastupa to lice u vezi zaštite individualnih prava i sloboda u vezi obrade ličnih podataka. Navedeno lice treba da se informiše o ishodu svoje žalbe.

Poglavlje XVI

Obrada ličnih podataka i zaštita tajnosti u sektoru elektronskih komunikacija

Član 71

Delokrug i pokrivenost

71.1. Ovaj Zakon treba da obezbedi ravnopravan nivo zaštite osnovnih prava i sloboda, a posebno pravo tajnosti, što se tiče obrade ličnih podataka u sektoru elektronske komunikacije i da obezbedi slobodno kretanje tih podataka i opreme elektronske komunikacije i usluga na i van Kosova.

71.2. Odredbe ovog zakona pružaju i zaštitu legitimnih interesa pretplatnika, koji su pravna lica.

71.3. Ovaj Zakon se ne primenjuje o aktivnostima koji se odnose na javnu bezbednost, zaštitu, državnu sigurnost (uključujući ekonomsku dobrobit Kosova, kada se aktivnosti odnose na pitanja bezbednosti) i aktivnosti u oblasti krivičnog prava.

Član 72

Delokrug usluga

72.1. Ovaj Zakon se primenjuje o obradi ličnih podataka u vezi mogućih javnih odredbi o uslugama elektronskih komunikacija u mrežama javnih komunikacija na Kosovu.

72.2. Članovi 7, 9 i 10 će se primeniti o linijama pretplatnika, koje su povezane sa digitalnim razmenama i tamo gde je moguće i gde nema velikih troškova, o linijama pretplatnika koje su povezane sa analognim razmenama.

Član 73 Bezbednost

73.1. Mogući javni ponuđač usluga elektronskih komunikacija treba da preduzme adekvatne tehničke i organizacione mere za zaštitu bezbednosti usluga. Imajući u obzir vrednost i koštanje primene, ove mere bi obezbedile potreban nivo bezbednosti za predstavljenu opasnost.

73.2. U slučaju posebne opasnosti narušenja bezbednosti mreže, mogući javni ponuđač usluga elektronskih komunikacija treba da informiše pretplatnike u vezi takve opasnosti i tamo gde postoji opasnost van oblasti mera koje će se preduzeti od ponuđača usluge, za moguće rešavanje (nadoknadu), uključujući pokazatelj o mogućim uključenim troškovima.

Član 74 Poverljivost komuniciranja

74.1. Poverljivost komuniciranja i podataka o prometu javne komunikacione mreže i mogućih javnih usluga elektronskih komunikacija treba da budu zaštićeni od ponuđača usluge. Naročito ponuđači usluge treba da zabranjuju prisluškivanje, upad u telefonskom razgovoru, čuvanje ili ostale oblike havatanja ili zapažanja komuniciranja i podataka o saobraćaju u vezi s tim od lica izuzev korisnika, bez saglasnosti korisnika u vezi s tim, samo ukoliko ima ovlašćenje od suda za takav postupak. Ovo ne sprečava tehničko čuvanje, koje je neophodno za prenos komuniciranja bez predrasuda o načelima poverljivosti.

74.2. Stav (1) ne ometa pojedino zakonsko ovlašćenje o registraciji komuniciranja i podataka o saobraćaju, kada se ovo ne vrši u toku zakonske prakse biznisa radi pružanja ponude dokaza o komercijalnim transakcijama ili pojedinom drugom komuniciranju o biznisu.

74.3. Korišćenje mreže elektronske komunikacije radi čuvanja informacije ili radi dobijanja pristupa u čuvane informacije u terminalnoj opremi jednog pretplatnika ili korisnika se dozvoljava samo pod uslovom da pretplatnik ili korisnik kome ono pripada je jasno obavešten i potpuno sa informacijom shodno ovom Zakonu, između ostalog sa ciljevima obrade, i pruža mu se pravo za odbijanje takve obrade od kontrolora podataka. To ne sprečava pojedino tehničko čuvanje ili pristup samo u cilju izvršenja ili olakšanja prenosa komuniciranja preko mreže elektronske komunikacije, ili tačnije kao neophodno, radi pružanja usluge informativnog društva jasno tražene od pretplatnika ili korisnika.

Član 75 Dostavljeni podaci

75.1. Dostavljene podatke, obrađene i čuvane, u vezi sa pretplatnicima i korisnicima, od ponuđača mreže javnog komuniciranja ili usluge elektronskih komunikacija u raspolaganju javnosti, treba izbrisati ili učiniti ih anonimnim, kada već nisu više potrebne u svrhu prenošenja jedne komunikacije.

75.2. Dostavljeni podaci, neophodni u svrhu fakturisanja pretplatnika i isplata za međuveze, mogu se obrađivati. Takva obrada je dozvoljena samo do kraja perioda u toku kojeg se račun može prigovarati ili uplatiti.

75.3. U cilju marketinga elektronskih komunikacionih usluga ili radi pružanja usluga sa dodatnom vrednošću, ponuđač usluge elektronske komunikacije na raspolaganju za javnost može da obradi podatke referisane u stavu (1) u meri i za vreme koje je potrebno za takve usluge ili marketing, ukoliko pretplatnik ili korisnik na kojeg se podaci odnose dao svoju ili njenu saglasnost. Korisnicima ili pretplatnicima treba dati mogućnost da povuku svoju saglasnost o obradi dostavljenih podataka bilo kada.

75.4. Ponuđač usluge treba da informiše pretplatnika ili korisnika o vrstama dostavljanja podataka, koji su obrađeni i trajanje takvih obrada u svrhe navedene u stavu (2) i, pred dobijanja saglasnosti, u svrhe navedene u stavu (3).

75.5. Obradu dostavljenih podataka, shodno prethodnim stavovima u ovom članu, treba ograničiti za lica koja rade po autoritetu ponuđača javnih komunikacionih mreža i usluga elektronskih komunikacija u raspolaganju javnosti u tretiranju fakturisanja ili menadžerstva o saobraćaju, pitanja potrošača, otkrivanju prevare, usluge marketinga elektronskih komunikacija ili pružanje jedne usluge sa dodatnom vrednošću, i treba ih ograničiti u tome što je neophodno u cilju takvih aktivnosti.

75.6. Stavove (1), (2), (3) i (5) treba primeniti bez predrasuda na mogućnost nadležnih entiteta radi informisanja o podacima o saobraćaju, u skladu sa primenjivim zakonodavstvom s usmeravanjem na rešavanju nesporazuma, naročito nesporazuma o međuvezama ili fakturisanju.

Član 76 Specificirane fakture

Pretplatnici treba da imaju pravo na dobijanje nespecificiranih faktura. Ponuđači usluga treba da nude korisnicima pravo na intimnost o pozivanju korisnika i pretplatnika koji su pozvani, na pr. obezbeđujući im da alternativne metode dovoljnog povećanja poverljivosti za komuniciranje ili isplata budu na raspolaganju za te korisnike i pretplatnike.

Član 77 Prikazivanje i restrikcija poziva i identifikacija linije

77.1. Tamo gde se pruži prikazivanje identifikacije pozivne linije, ponuđač usluge treba da pruži korisniku pozivanja mogućnost, uz upotrebu prostog načina i bez plaćanja, preventive prikazivanja identifikacije pozivne linije na osnovu svakog poziva. Pretplatnik poziva treba da ima ovu mogućnost na osnovu svake linije.

77.2. Tamo gde se pruži prikazivanje identifikacije pozivne linije, ponuđač usluge treba da pruži korisniku pozivanja mogućnost, uz upotrebu prostog načina i bez plaćanja uz opravdanu upotrebu ove funkcije, preventive prikazivanja identifikacije pozivne linije ulaznih poziva.

77.3. Tamo gde se pruži prikazivanje identifikacije pozivne linije i gde je identifikacija pozivne linije prikazana pre vršenja poziva, ponuđač usluge treba da pruži mogućnost za pozvane pretplatnike, uz upotrebu prostog načina, odbijanje ulaznih poziva tamo gde je prikazivanje identifikacije pozivne linije sprečeno od korisnika ili pretplatnika poziva.

77.4. Tamo gde je pruženo prikazivanje identifikacije povezane linije, ponuđač usluge treba da pruži pozvanom pretplatniku mogućnost, uz upotrebu prostog načina i bez plaćanja, sprečavanja prikazivanja identifikacije povezane linije za korisnika koji zove.

77.5. Tamo gde je prikazivanje poziva i/ili identifikacija povezane linije pružena, ponuđači usluga elektronskih komunikacija u raspolaganju javnosti treba da informišu javnost i o mogućnostima prikazanim u stavovima (1), (2), (3) i (4).

Član 78

Podaci o lokaciji, izvan dostavljenih podataka

78.1. Kada podaci o lokaciji, izvan dostavljenih podataka, u vezi sa korisnicima ili pretplatnicima javnih komunikacionih mreža ili elektronskih usluga komuniciranja u raspolaganju za javnost, koje se mogu obrađivati, ti podaci mogu se obrađivati samo kada se vrše anonimno, ili uz saglasnost korisnika ili pretplatnika samo do te mere i u potrebno vreme za pružanje usluga o dodatnoj vrednosti.

78.2. Ponuđač usluge treba da informiše korisnike ili pretplatnike, pre dobijanja njihove saglasnosti, o vrsti podataka o lokaciji izvan dostavljenih podataka, koji će se obrađivati, o ciljevima i trajanju obrade i ukoliko se podaci prenesu kod treće stranke o svrhi pružanja usluge dodatne vrednosti.

78.3. Korisniku ili pretplatniku treba da se da mogućnost povlačenja njihove saglasnosti o obradi prikazanih podataka izvan dostavljenih podataka u bilo kam vremenu.

78.4. Tamo gde je saglasnost korisnika ili pretplatnika dobijen o obradi podataka izvan podataka o saobraćaju, korisnik ili pretplatnik treba da nastavi imati mogućnost, koristeći prost način i bez plaćanja, da privremeno odbije obradu tih podataka o svakoj vezi na mrežu ili o svakom prenosu komuniciranja.

78.5. Obradu podataka o lokaciji, izvan podataka o saobraćaju, shodno stavovima (1), (2), (3) i (4) treba ograničiti za lica koji rade po autoritetu ponuđača javne komunikacione mreže ili službe komuniciranja u raspolaganju za javnost ili treću stranku, pružajući uslugu dodatne vrednosti i treba je ograničiti na ono što je neophodno o svrhi pružanja usluge o dodatnoj vrednosti.

Član 79

Izuzeci

U specifičnim slučajevima, ponuđač javne komunikacione mreže i/ili usluge elektronskih komunikacija u raspolaganju javnosti može odbiti odredbe člana 68. i 69:

- a) otklanjanje prikazivanja identifikacije pozivajuće linije, na privremenoj osnovi, kod primene zahteva pretplatnika o ispitivanju uznemiravajućih poziva ili s lošom namerom. U tom slučaju, podaci koji sadrže identifikaciju pozvanog pretplatnika će se čuvati i biće na raspolaganju od ponuđača javne komunikacione mreže i/ili usluge elektronskih komunikacija u raspolaganju javnosti prema Uredbi UNMIK-a 2003/16
- b) otklanjanje prikazivanja identifikacije pozivajuće linije i privremeno negiranje ili nedostatak saglasnosti pretplatnika ili korisnika o obradi podataka o lokaciji, na osnovu svake linije o organizacijama koje se bave hitnim pozivima i poznatim kao takvi prema Zakonu u primeni na Kosovu, uključujući primenu zakona, ambulantne i vatrogasne usluge, o svrhi odgovora prema tim pozivima.

Član 80 Automatsko slanje poziva

Ponudāči usluga treba da obezbede da bilo koji pretplatnik ima mogućnost, koristeći proste načine i bez plaćanja, obustavljanja automatskog slanja poziva vršenog od treće stranke od terminala korisnika.

Član 81 Telefonski imenici pretplatnika

81.1. Ponudāči usluga treba da obezbede da pretplatnici budu obavješteni, bez plaćanja i pre nego što se isti uključe u telefonski imenik, u vezi sa svrhom (svrhama) otštampanog ili elektronskog imenika pretplatnika na raspolaganju za javnost ili dobijenih preko službi za imenike, u kojima se njihovi lični podaci mogu uključiti i za pojedino dalje korišćenje mogućnosti, zasnovano u funkcijama zahteva iznetih u elektronskim verzijama imenika.

81.2. Ponudāči usluga treba da obezbede da pretplatnici imaju mogućnost utvrđivanja, ukoliko njihovi lični podaci su uključeni u javnom imeniku i ukoliko je tako, koje su, na taj nivo podataka, relevantni u svrhu imenika, kako je utvrđeno od ponudāča imenika i da verifikuje, ispravi ili povlači te podatke. Sve gorenavedene radnje treba vršiti bez plaćanja.

81.3. Ponudāči usluga mogu zahtevati da za bilo koju svrhu javnog imenika izvan zahteva o detaljima kontakta lica na osnovu njihovih imena, kada je neophodno, najmanje ostalih identifikatora, dodatnu saglasnost koja će se tražiti od pretplatnika.

81.4. Stavovi (1) i (2) se primenjuju za sve korisnike.

Član 82 Neželjene komunikacije

82.1. Korišćenje sistema za automatsko pozivanje bez intervencije čoveka (automatske mašine za pozivanje), faksimil (faksi) mašine ili elektronska pošta u svrhe direktnog marketinga mogu se dozvoliti samo za pretplatnike, koji su ranije dali saglasnost.

82.2. Bez obzira na stav (1), gde fizičko ili pravno lice dobije od svojih potrošača detalje elektronskog kontakta za elektronsku poštu, u smislu prodaje proizvoda ili usluge, shodno ovom Zakonu, isto fizičko ili pravno lice može da koristi ove detalje elektronskog kontakta za neposredan marketing njihovih sličnih proizvoda ili usluga, pod uslovom da je potrošačima izdata jasno i posebno mogućnost za postavljanje primedbi, bez plaćanja i lako, o takvom korišćenju detalja elektronskog kontakta, kada su isti prikupljeni i u slučaju svake poruke ukoliko je potrošač na početku nije odbijao takvo korišćenje.

82.3. Ponudāči usluga treba da preduzmu potrebne mere za obezbeđenje da pretplatnici, bez plaćanja, komuniciraju u neželjenim slučajevima ili u svrhu neposrednog marketinga izvan slučajeva koji se odnose na stav (1) i (2), bilo nedozvoljavajući im bez saglasnosti pretplatnika ili što se tiče pretplatnicima, koji ne želje primiti ta komuniciranja.

82.4. Treba obustaviti praksu dostavljanja elektronske pošte u svrhe neposrednog marketinga, prikrivanje ili nestalost identiteta dostavljača ili na ime čijeg je vršeno komuniciranje, ili bez važeće adrese u kojoj primalac može dostaviti zahtev o prekidu tih komunikacija.

82.5. Stav (1) i (3) treba primeniti za sve korisnike.

Član 83
Tehnička svojstva i standardizacija

Nijedan obavezujući zahtev o posebnim tehničkim svojstvima ne može se imponirati u terminalu ili na nekoj drugoj opremi elektronske komunikacije, koji može smetati postavljanju opreme na tržištu i slobodan promet te opreme na i van Kosova.

DEO OSAM - ELEKTRONSKI POTPISI U TRGOVINI

Poglavlje XVII
Opšte odredbe

Član 84
Svrha i delokrug

Ovaj zakon se primenjuje, kada se elektronski potpisi upotrebljavaju za komercijalne aktivnosti.

Član 85
Definicije

O svrhama ovog Zakona:

«**Certifikat**» znači poruka podataka ili pojedini podatak koji konfirmiše vezu između potpisnika i ponuđača atestiranih usluga.

„**Ponuđač usluga za certifikacije**“ podrazumeva subjekat koji izdaje certifikate i koji može ponuditi i druge usluge, vezano sa elektronskim potpisom, na bazi zakona.

«**Poruka podataka**» znači stvorena, dostavljena, dobijena ili čuvana informacija preko elektronskih, optičkih ili sličnih sredstava, ali ne ograničavajući na elektronsku razmenu podataka - ERP, elektronsku poštu, telegrame, teleks ili telekopije.

«**Elektronski potpis**» znači elektronski podaci utvrđeni ili koji se logički povezuju sa porukom podataka, koji se mogu upotrebiti za identifikaciju potpisnika u vezi sa porukom podataka i pikazuju usvajanje potpisnika o sadržaju informacija u poruci podataka.

«**Pouzdana stranka**» znači lice koji vodi podatke o stvaranju potpisa i radi bilo u svoje ime ili u ime lica kojeg zastupa.

«**Potpisnik** » znači lice koje drži podatke o stvaranju potpisa i deluje bilo u njegovu korist ili u korist lica kojeg predstavlja.

Član 86
Ravnopravan tretman tehnologija potpisivanja

Ništa u ovom zakonu, izuzev člana 88, neće se primeniti na način koji bi isključio, ograničio ili stavio van snage zakonske efekte bilo koje metode o stvaranju elektronskog potpisa, koji ispunjava zahteve iznete u članu 89, stav (1) ili koji inače ispunjava zahteve zakonodavstva na snazi.

Član 87 Tumačenja

87.1. U toku tumačenja ovog zakona, treba dati značaj njegovom međunarodnom poreklu i potrebi za promovisanje jednoobličnosti u njegovoj primeni dobrog poverenja.

87.2. Pitanja, koja nisu izričito regulisana ovim zakonom, regulisaće se shodno opštim načelima na kojima je baziran ovaj zakon.

Član 88 Sporazumno odstupanje

Odredbe u Delu Osam ovog zakona mogu se isključiti ili njihov uticaj se može izmeniti sporazumom, izuzev u slučajevima kada taj sporazum ne važi ili nije na snagu pod primenljivim zakonom.

Poglavlje XVIII Upotreba potpisa u društvu

Član 89 Usaglašenost sa zahtevima o potpisivanju

89.1. Kada zakon zahteva potpis jednog lica, taj zahtev se ispunjava u vezi sa porukom podataka, ukoliko se upotrebljava elektronski potpis, koji je pouzdan onoliko koliko je pristupačan, u svrhu za koju je ta poruka podataka generisana ili saopštena, o razjašnjenju svih okolnosti, uključujući bilo koji relevantni sporazum.

89.2. Stav (1) se primenjuje ukoliko zahtev koji se odnosi na njega je u obliku obaveze ili ukoliko zakon prosto pruža posledice o nedostatku potpisa.

89.3. Elektronski potpis se smatra pouzdanim u svrhu ispunjenja zahteva, koji se odnose na stav (1), ukoliko:

- a) podaci stvorenog potpisa, u kontekstu u kome su upotrebljeni, su povezani sa potpisnikom a ne sa pojedinim licem;
- b) podaci stvorenog potpisa, u vremenu kada se potpišu, su pod kontrolom potpisnika a ne pojedinog drugog lica;
- c) bilo kakva izmena u elektronskom potpisu vršena posle potpisivanja je otkrivena; i
- d) kada je cilj zakonskog zahteva o jednom potpisu da pruži bezbednost o integritetu informacije s kojim se povežu, bilo koja izmena vršena u informaciji posle potpisivanja se može otkriti.

89.4. Stav (3) ne ograničava mogućnost bilo kog lica:

- a) za stvaranje na neki drugi način, u svrhu ispunjenja zahteva koji se odnose na stav 1, pouzdanost elektronskog potpisa; ili
- b) da donese činjenice o nepouzdanosti elektronskog potpisa.

89.5. Osim ako se ne specifikuje drugačije u primenjivom zakonu, odredbe ovog člana se ne primenjuju za:

- a) transakciju zemljišta;
- b) razvode;
- c) usvojenje;
- d) posljednju želju i testament.

Član 90 Primenljivost

90.1. Privredni sud Kosova može utvrditi koji elektronski potpis ispunjava odredbe člana 89 ovog Zakona.

90.2. Bilo koje utvrđivanje izvršeno u stavu (1) treba da bude u saglasnosti sa prihvaćenim međunarodnim standardima.

90.3. U ovom članu ništa ne utiče na delovanju propisa Međunarodnog privatnog prava.

Član 91 Radnje potpisnika

91.1. Kada se podaci stvorenog potpisa mogu upotrebiti za stvaranje jednog potpisa, koji ima zakonski efekat, svaki potpisnik:

- a) obavlja opravdano staranje radi izbegavanja neovlašćene upotrebe podataka njegovog stvorenog potpisa;
- b) bez nekog neopravdanog zakašnjenja koristi sredstva koja su stavljena na raspolaganju od ponuđača certifikatskih usluga, shodno članu 92 ovog Zakona, ili inače opravdano nastoji da upozna svako lice, u kome se s opravdanjem očekuje od potpisnika da podrži ili pruži usluge za održavanje elektronskog potpisa, ukoliko:
  - (i) potpisnik ima znanja da su podaci stvorenog potpisa kompromitovani; ili
  - (ii) poznate okolnosti za potpisnika predstavljaju substancijalnu opasnost da su podaci stvorenog potpisa mogli biti kompromitovani;
- c) kada se certifikat upotrebljava radi podrške elektronskog potpisa, obavlja opravdano staranje za obezbeđenje preciznosti i kompletnosti svih prezentiranja materijala, izvršenih od potpisnika, koja su relevantna za certifikat tokom čitavog njegovog postojanja ili koja će se dalje uključiti u certifikat.

91.2. Zbog njegovih/njenih promašaja za ispunjenje zahteva u stavu (1), potpisnik će snositi zakonske posledice.

Član 92 Radnje pružioca certifikatskih usluga

92.1. Kada pružalac certifikatskih usluga pruži usluge radi održavanja elektronskog potpisa, koji se može koristiti o zakonskim efektima kao potpis, taj pružilac certifikatskih usluga:

- a) radiće po prezentacijama izvršenih od njega dotičnim njegovoj politici i praksi;

- b) obaviće opravdano staranje, obezbeđujući preciznost i kompletnost svih prezentiranja materijala izvršenih od njega, a koje su relevantne za certifikat u toku celog njegovog postojanja ili za ono što je obuhvaćeno u certifikatu;
- c) pruži će opravdana sredstva za pristup, koja omogućuju pouzdanoj stranki da utvrdi od certifikata:
  - (i) identitet pružioca certifikatskih usluga;
  - (ii) da je potpisnik, identifikovan u certifikatu, kontrolisao podatke stvorenog potpisa u vremenu kada je izdat certifikat;
  - (iii) da su podaci stvorenog potpisa važni u ili pre vremena kada je izdat certifikat;
- d) pruži opravdana sredstva za pristup, koja omogućavaju pouzdanoj stranki da utvrdi od certifikata ili na drugi način, gde su relevantne:
  - (i) metoda upotrebljena za identifikaciju potpisnika;
  - (ii) svako namerno ograničenje ili vrednost za koju se podaci stvorenog potpisivanja mogu koristiti;
  - (iii) podaci stvorenog potpisivanja su vredni i nisu kompromitovani;
  - (iv) svako ograničenje o delokrugu ili prostiranju odgovornosti utvrđene od pružioca certifikatskih usluga;
  - (v) da li ima sredstava za potpisnika za obaveštavanje, shodno članu 91 stav (1) (b), ovog zakona;
  - (vi) da li je blagovremeno pružena usluga o opozivu;
- e) kada se pružaju usluge u podstavu (d) (v), pruži sredstva za potpisnika za obaveštavanje, shodno članu 91, stav (1) (b), ovog zakona i kada se pružaju usluge u podstavu (d) (vi) obezbeđuje se da bude blagovremeno na raspolaganju usluga o opozivu;
- f) da koristi pouzdane sisteme, proceduru i ljudske resurse u toku obavljanja njegovih usluga.

92.2. O njegovim/njenim promašajima za ispunjavanje zahteva stava (1), pružilac certifikatskih usluga snosiće zakonske posledice.

Član 93 Pouzdanost

U svrhu člana 92, stav (1) (f) ovog Zakona, bilo o utvrđivanju ili do koje mere, sistemi, procedure i ljudski resursi korišćeni od pružioca certifikatskih usluga su pouzdane, staranje se može posvetiti sledećim činionicima:

- a) finansijskim i ljudskim resursima, uključujući postojanje imovine;
- b) kvalitetu hardwer i softwer-sistema;
- c) procedurama za obradu certifikata i aplikacija certifikata, kao i vođenju podataka;
- d) raspoloživosti informacijama za potpisnike identifikovane u certifikatima i za potencijalne pouzdane stranke;
- e) ispravnosti i rasprostranjenosti revizije od samostalnog organa;

- f) postojanosti izjava PIS, jednog akreditovanog organa ili pružioca certifikatskih usluga u vezi usklađenosti ili postojanosti gore navedenih podataka;
- g) svakom drugom relevantnom faktoru.

Član 94 Radnje pouzdane stranke

O svojim neuspesima pouzdana stranka snosiće zakonske posledice:

- a) o preduzimanju opravdanih koraka za utvrđivanje pouzdanosti elektronskog potpisa; ili
- b) kada elektronski potpis se zasniva na certifikat, radi preduzimanja opravdanih koraka:
  - (i) za utvrđivanje važnosti, suspenziju ili opozivanje certifikata; i
  - (ii) za primenu svakog ograničenja u vezi certifikata.

Član 95 Priznavanje stranih certifikata i elektronskih potpisa

95.1. Prilikom utvrđivanja ukoliko, ili do koje mere certifikat ili elektronski potpis je pravno pravosnažan, neće se uzeti u obzir:

- a) mesto, gde je certifikat izdat ili je nastao elektronski potpis ili je upotrebljen; ili
- b) mesto biznisa izdavaoca ili potpisnika.

95.2. Certifikat, izdat izvan Kosova, imaće isti pravni efekat na Kosovu, kao certifikat izdat na Kosovu, ukoliko pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti.

95.3. Elektronski potpis, nastao ili upotrebljen van Kosova, imaće istu zakonsku snagu na Kosovu, kao elektronski potpis nastao ili korišćen na Kosovu, ukoliko on pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti.

95.4. Prilikom utvrđivanja da li certifikat ili elektronski potpis pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti o svrhama stava (2) ili (3) uzeće se u obzir poznati međunarodni standardi i bilo koji drugi relevantni faktori.

95.5. Kada izuzev stava (2), (3) i (4) stranke se međusobno slože, da upotrebe određene vrste elektronskih potpisa ili certifikata, taj sporazum će se priznati kao adekvatan o ciljevima priznavanja van granica, samo ukoliko taj sporazum ne bude važeći ili efektivan po zakonodavstvu na snazi.

DEO DEVET - ZAŠTITA INFORMATIVNOG SISTEMA

Poglavlje XIX Informativni sistemi u društvu

Član 96 Svrha i delokrug

Cilj ovog Dela zakona je poboljšati saradnju između zakonskih organa i drugih nadležnih organa, uključujući specializovane službe za primenu zakona Kosova, preko usklađivanja odredaba Krivičnog zakona Kosova u zoni napada protiv informatičnih sistema i transfera podataka.

Član 97 Definicije

U svrhu ovog Zakona, primeniće se sledeće definicije:

«**Ovlašćeno lice**» znači svako fizičko ili pravno lice, koje ima pravo, dozvoljava mu se po zakonu da upotrebi, rukovodi, kontroliše, testira, izvrši legitimna naučna istraživanja ili drugačije operiše informativnim sistemom i koji postupa shodno tom pravu.

«**Kompjuter**» znači svaka oprema ili grupa međupovezane opreme ili slično, od kojih jedna ili više od njih vrši automatsku obradu kompjuterskih podataka shodno programu.

«**Kompjuterski podaci**» znači svako prikazivanje informativnih činjenica ili koncepata, koje su nastale ili rešene u pristupačnoj formi za obradu u informativnom sistemu, uključujući pristupačan program koji omogućava jednom informativnom sistemu i da vrši funkciju.

«**Prisluškivanje podataka**» u tehničkom pogledu znači pristup kompjuterskim podacima nejavnih prenosa od ili unutar informacionog sistema.

«**Elektronska mreža za komunikacije**» znači prenosni sistemi i kada su primenljivi, oprema za komutaciju ili rutiranje i drugih izvora, koji dozvoljavaju prenos signala preko žice, radija, optičkih ili drugih elektromagnetskih sredstava, uključujući satelitske, fiksne (kružnu i paket-komutaciju, uključujući internet) i mobilnu kopnenu mrežu, sisteme električnih kablova do mere da su one korišćene u svrhu prenosa mrežnih signala korišćenih za radio i televizijske prenose, kablovske mreže za televiziju, nezavisno od vrste informacija koja se prenosi.

«**Informativni sistem**» znači kompjuterske mreže i mreže elektronskog komuniciranja, kao i podaci koji se čuvaju, obrađuju, koriguju ili prenesu od kompjutera u svrhu delovanja, upotrebe, zaštite i njihovog održavanja.

«**Pravno lice**» znači svaki entitet koji ima takav status po primenjivom zakonu, izuzev državnih ili drugih javnih organa koji obavljaju državni organ i za međunarodne javne organizacije.

«**Bezpravno**» znači da se isključuju radnje ovlašćenih lica ili ostale poznate radnje kao legitimne po domaćem zakonu.

Član 98 Nezakonit pristup informacionim sistemima

98.1. Pristup namerno, bezpravno, u jednom delu ili u čitavom informacionom sistemu se smatra kao krivično delo, kada se isti vrši:

- a) protiv bilo kojeg dela informacionog sistema, koji se podvrgne specifičnim merama zaštite;
- b) u cilju prouzrokovanja štete fizičkom ili pravnom licu;
- c) u cilju ekonomske koristi.

98.2. Odredbe stava (1) posebno se primenjuju o prisluškivanju podataka.

Član 99

Nezakonito priključivanje na informacioni sistem

Bezpravno namerne radnje, kao u nastavku, smatraće se kao krivično delo:

- a) zapreka ili ozbiljan prekid funkcionisanja informacionog sistema upadajući, prenoseći, oštećujući, brišeći, kvareći, izmenjujući, kucajući ili tumačeći nepristupne kompjuterske podatke;
- b) brisanje, kvar, izmena, kucanje ili tumačenje nepristupačnih kompjuterskih podataka u informacionom sistemu, kada se to učini radi prouzrokovanja štete fizičkom ili pravnom licu.

Član 100

Podstrekavanje, pomaganje, podsticanje i pokušaj

100.1. Namerno podstrekavanje radi pomaganja ili podsticanja povrede koja se odnosi na član 98 i 99 je kažnjivo.

100.2. Svaki pokušaj da bi se učinila povreda, prikazana u članu 98 i u članu 99 je kažnjiv.

Član 101

Kazne

101.1. Povrede, koje se odnose na članove 98, 99 i 100, se kažnjavaju kaznama, uključujući kaznu zatvorom na maksimalno trajanje zatvora ne manje od jedne (1) godine za ozbiljne slučajeve. Izuzev slučajeva, kada posle istraga proizilazi da slučajevi nisu bili štetni ili su doneli ekonomsku korist, su ozbiljni slučajevi.

101.2. Privredni sud Kosova može utvrditi druge kazne izuzev ili kao alternativa kazne zatvorom.

Član 102

Otežavajuće okolnosti

102.1. Povrede, koje se odnose na članove 98, 99 i 100, se kažnjavaju zatvorom u maksimalnom trajanju zatvora ne manje od četiri (4) godina, kada se one vrše pod sledećim okolnostima:

- a) povreda je učinjena u okviru jedne kriminalne organizacije, kao što se definiše Zajedničkom akcijom Evropske Unije 98/733/JHA od 21. decembra 1998, koja smatra kao kriminalno delo učešće u kriminalnoj organizaciji u državama članice Evropske Unije, izuzev visine kazne koja se ovde referiše;
- b) povreda je prouzrokovala ili je rezultirala u znatnom privrednom neposrednom ili indirektnom gubitku, fizičkom oštećenju fizičkog lica ili znatnom oštećenju u delu kritične infrastrukture Kosova;
- c) povreda je rezultirala na znatne prihode.

102.2. Povrede koje se referišu članovima 98 i 100, kažnjava se većom zatvorskom kaznom nego što je to predviđeno u članu 101, kada prekršioc je kažnjen, za takve povrede, sa pravosnažnom presudom od Evropskog suda pravde.

Član 103 Naročite okolnosti

Nezavisno od člana 101 i 102, kazne koje se odnose na član 101 i 102 mogu se smanjiti, kada mišljenje nadležnog sudskog organa je da je prekršilac prouzrokovao samo male štete.

Član 104 Odgovornost pravnih lica

104.1. Pravno lice može se smatrati odgovornim o radnjama, koje se odnose na član 98, 99 i 100, izvršena na njihovu korist od svakog lica, koji postupa bilo individualno ili kao deo organa pravnog lica, koji ima rukovodeći položaj u pravnom licu, zasnovan na:

- a) organ za zastupanje pravnog lica;
- b) organ koji donosi rešenja u ime pravnog lica; ili
- c) organ koji obavlja kontrolu u pravnom licu.

104.2. Izuzev slučajeva iznetih u stavu (1), pravno lice se može smatrati odgovornim, kada nedostatak nadzora ili kontrole od lica pomenutog u stavu (1) omogućilo izvršenje povreda, koje se odnose na stav 98, 99 i 100 u korist pravnog lica od lica u tom organu.

104.3. Odgovornost pravnog lica iz stava (1) i (2) neće isključiti krivični postupak prema fizičkim licima, koji vrše povredu ili se uključuju u radnjama koje se odnose na član 98, 99 i 100.

Član 105 Sankcije za pravna lica

105.1. Pravno lice, koji se smatra odgovornim na osnovu člana 104, stav (1), se kažnjava efektivnim, proporcionalnim i imponovanim sankcijama, u kojima se uključuju krivične i nekrivične kazne i mogu se uključiti i druge sankcije kao što su:

- a) isključenje od prava na beneficije ili javnu pomoć;
- b) privremena ili stalna diskvalifikacija od prakse komercijalnih aktivnosti;
- c) stavljanje pod pravnim nadzorom; ili
- d) pravna naredba o zatvaranju.

105.2. Pravno lice, koji se smatra odgovornim shodno članu 104, stav (2), se kažnjava sankcijama ili efektivnim, proporcionalnim i imponovanim merama.

Član 106 Jurisdikcija

106.1. Privredni sud Kosova imaće glavnu jurisdikciju, u vezi povreda, koje se odnose na član 98, 99 i 100, kada se povreda vrši:

- a) u jednom delu ili na čitavoj teritoriji Kosova, ili
- b) od stanovnika Kosova i njegove radnje oštećuju lica ili grupe na Kosovu; ili
- c) za dobro pravnog lica, koji ima glavnu kancelariju na Kosovu.

106.2. Jurisdikcija, nastala shodno stavu (1) (a), obuhvatiće slučajeve, kada:

- a) prekršilac vrši povredu, kada je fizički prisutan na Kosovu, nezavisno od toga da li se povreda vrši ili ne vrši protiv informacionog sistema Kosova; ili
- b) povreda je protiv informacionog sistema Kosova, nezavisno od toga da li je prekršilac učinio povredu, kada je fizički prisutan na Kosovu;

106.3. SPGS ima finalni autoritet o povredama, koje se odnose na član 98, 99 i 100 u slučajevima kada Privredni sud Kosova odbije da dostavi ili ekstraduje lice sumnjivo ili kažnjeno za takvu povredu u jednoj trećoj zemlji.

106.4. Kad jedna povreda spada pod jurisdikcijom više od jedne zemlje i kad svaka od ovih od brižljivih jurisdikcija može nepobitno krivično goniti bazirajući se na te činjenice, onda Privredni sud Kosova treba da saraduje i da se konsultira sa SPGS-a, da bi se odlučilo ko će od njih krivično goniti prekršiće s ciljem da i ako je moguće vršiti analiziranje procedura pod jedinstvenom jurisdikcijom. Zaključno, SPGS može birati bilo kog organa ili mehanizma osnovanog od Evropske Unije, kako bi podržao saradnju između njihovih pravnih organa i koordinaciju njihove radnje.

Član 107 Razmena informacija

U svrhu razmene informacija u vezi sa povredama koje se odnose na član 98, 99 i 100 i shodno primenjivom zakonu i propisima o zaštiti podataka, Privredni sud Kosova će osnivati operacionalne tačke o kontaktiranju u raspolaganju 24 sati dnevno i 7 dana nedeljno.

Član 108 Izvršavanje zakona

Nadležni organ može doneti administrativna uputstva o izvršavanju ovog zakona.

Član 109 Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu nakon usvajanja u Skupštini Kosova i proglašenja od Specijalnog Predstavnik Generalnog Sekretara.

Zakon Br.02/L-23
22 Juli 2005

Predsednik Skupštine Kosova,

---

akademik Nexhat Daci